

HAUSJÄRVEN HIKIÄN JA KIRKONKYLÄN OSAYLEISKAAVAN LUONTO- JA LIITO- ORAVASELVITYS

FM (biologi) Turkka Korvenpää

Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy

14.12.2021

Sisällys:

1. JOHDANTO.....	4
2. ALUEEN YLEISKUVAUS	5
3. ARVOKKAAT LUONTOTYYPPIKOHTEET	6
3.1 Perustetut luonnonsuojelualueet	6
3.2 Vesilain suojelemat vesiluontotyypit.....	8
3.3 Metsälain erityisen tärkeät elinympäristöt.....	17
3.4 Muut kohteet	28
5. PESIMÄLINNUSTO	36
5.1 Menetelmät	36
5.2 Tulokset ja niiden tulkinta	36
6. LEPAKOT	40
6.1 Menetelmät	40
6.2 Tulokset ja niiden tulkinta	41
7. LIITO-ORAVA.....	43
7.1 Menetelmät	43
7.2 Tulokset ja niiden tulkinta	44
8. VIITASAMMAKKO.....	48
8.1 Kohteiden valinta ja menetelmät	48
8.2 Tulokset ja niiden tulkinta	49
9. SUDENKORENNOT.....	50
9.1 Kohteiden valinta ja menetelmät	50
9.2 Tulokset ja niiden tulkinta	51
10. MUU LAJISTO.....	54
10.1 Putkilokasvit	54
10.2 Sammalet.....	56
10.3. Kirjoverkkoperhonen	57
10.4 Muut hyönteiset.....	58
10.5. Saukko	58

11. EKOLOGISET YHTEYDET	58
12. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET	58

Kannen kuva: Majolammi.

Kuvat: Turkka Korvenpää

Pohjakartta: © Maanmittauslaitos 11/2021

Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy

Hanhenkaari 10 as 16

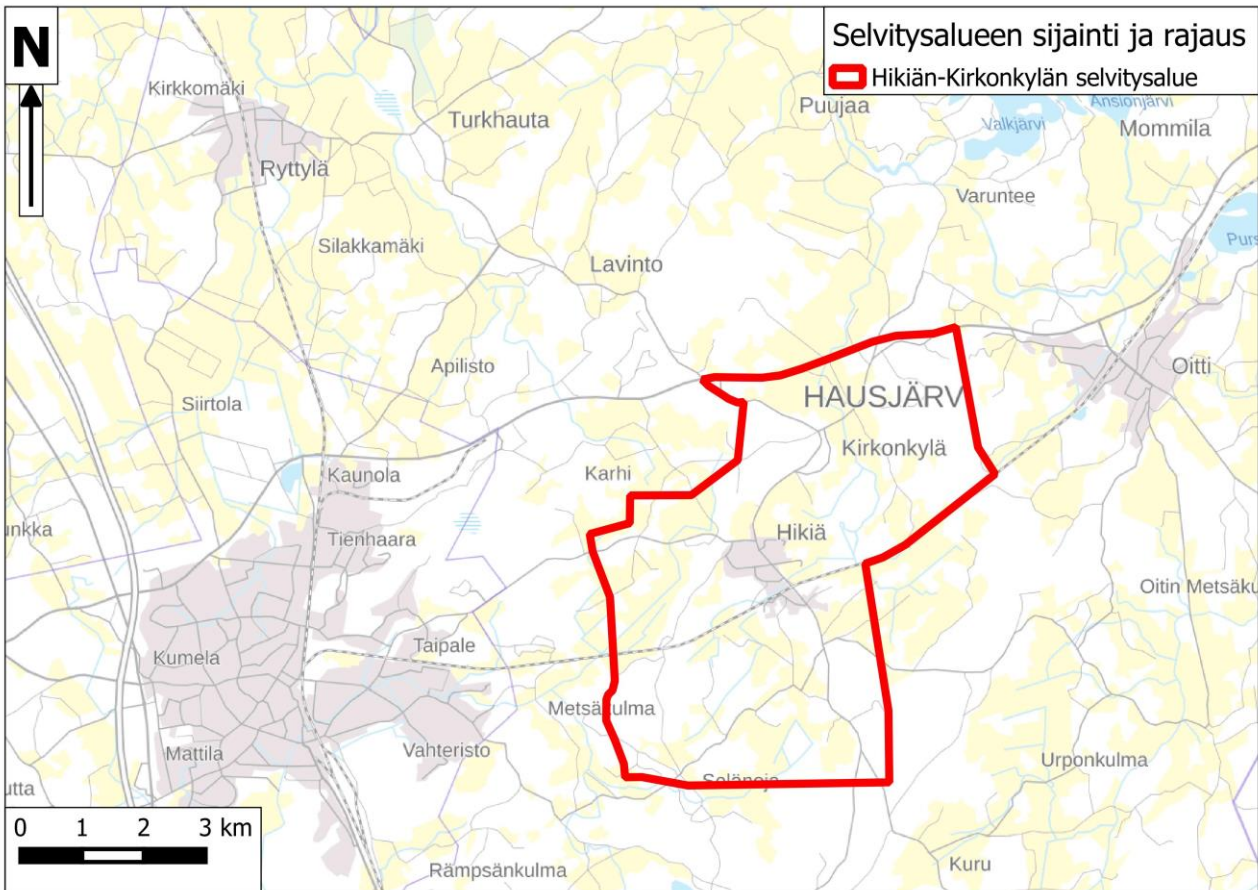
21420 Lieto

puh. 045-6793602

www.envibio.net

1. JOHDANTO

Hausjärven kunta tilasi Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy:ltä Hikiän ja kirkonkylän osayleiskaavan luonto- ja liito-oravaselvityksen. Kaava-alue käsittää Hikiän ja kirkonkylän taajaman lähialueineen (kartta 1). Sen kokonaispinta-ala on noin 30 km².

Kartta 1. Selvitysalueen sijainti.

Luontoselvityksen tarkoituksena oli kartoittaa osayleiskaava-alueen luontoarvoja ja arvioida niiden vaikutusta maankäyttöön. Työhön sisältyi luontotyyppikartoitus, jossa kartoitettiin olemassa olevat luonnonsuojelualueet, mahdolliset luonnonsuojelulain 29 §:n suojelemat luontotyypit, luonnonsuojelulain 23 §:n mukaiset luonnonmuistomerkit, vesilain 2. luvun 11 §:n mukaiset suojeltavat pienvedet, metsälain 10 §:n tarkoittamat erityisen tärkeät elinympäristöt, valtakunnalliset Metso-kriteerit täyttävät kohteet, uhanalaiset luontotyypit sekä muut luontoarvoiltaan merkittävät luontotyypit. Lisäksi kartoitettiin liito-oravan elinpiirit ja lajille sopivat metsät sekä selvitettiin linnustoa ja lepakoiden esiintymistä. Viitasammakon esiintymistä selvitettiin lajille todennäköisiltä vaikuttaneilla kutupaikoilla. Sudenkorentoja kartoitettiin EU:n luontodirektiivin IV -liitteen

sudenkorentolajeille potentiaalisesti sopivilla kohteilla. Lisäksi selvitettiin muiden luontodirektiivin lajien sekä uhanalaisten, silmälläpidettävien ja alueellisesti uhanalaisten lajien esiintymät.

Luontoselvityksen laati FM (biologi) Turkka Korvenpää. Selvityksen maastotyöt tehtiin maalis-elokuussa 2021. Lisäksi syyskuussa tehtiin yksi täydentävä käynti. Tausta-aineistoksi hankittiin huhtikuussa 2021 Suomen Lajitietokeskuksesta tiedot alueelta aiemmin tunnetuista lajiesiintymistä. Työssä hyödynnettiin myös alueelta aiemmin laadittuja luontoselvityksiä ja muita kirjallisuusluettelossa mainittuja aineistoja.

2. ALUEEN YLEISKUVAUS

Osayleiskaava-alue on kooltaan noin 30 km². Se käsittää Hikiän ja Hausjärven kirkonkylän taajamat lähialueineen (kartta 1).

Kaava-aluetta halkoo karkeasti eteläkaakosta pohjoisluoteeseen kulkeva Salpausselkään liittyvä harjukso, joka kohoo varsinkin kirkonkylässä korkealle ympäröivän pelto- ja metsämaiseman ylle. Harjujen pinnamuodot ovat monimuotoisia ja niillä on mm. syviä ja jyrkkärinteisiä suppia, joiden pohjilla on toisinaan pieniä soita. Sekä Hikiän että kirkonkylän taajamat sijaitsevat harjulla. Rakennettu alue yhdistää näitä kahta taajamaa. Kirkonkylän ja Hikiän itäpuolella sijainnut matala Hausjärvi on aikoinaan kuivattu ja siellä kasvaa nykyään kosteaa, osittain vedenvaivaamaa metsää. Hausjärvestä alkunsa saava Hausjoki virtaa pääosin peltojen keskellä kirkonkylän itäpuolitse pohjoiseen. Laajempia järviä ei ole, mutta kaava-alueella sijaistee kaksi lampea, Lieslammi ja Majolammi, joiden lisäksi on kaivettuja pieniä tekolampia. Kaikki laajemmat suon kuten Brusilansuo ja Hikiänsuo ovat ojitettuja ja niiden reunoja on raivattu pelloiksi. Valtaosa harjun reunojen lähteistä on menettänyt luonnontilansa, mutta kaava-alueella on säilynyt myös luonnonarvoiltaan merkittäviä lähteitä ja lähteikköjä. Metsät ovat pääosin voimaperäisessä metsätalouskäytössä.

Osayleiskaava-alue on suhteellisen tiiviisti asuttua. Taajamien lisäksi siellä on maaseutuasutusta, mutta järvien puuttuessa ei juurikaan kesämökkejä. Maantie 290 sekä Hikiältä Riihimäelle vievä Karhintie kulkevat alueen läpi, minkä lisäksi siellä on pienempiä paikallisteitä. Myös Lahdesta Riihimäelle kulkeva rautatie halkoo aluetta.

3. ARVOKKAAT LUONTOTYYPPIKOhteet

Arvokkaiden luontotyyppikohteiden kartoituksessa koko kaava-alue käveltiin vähintään kertaalleen läpi touko-elokuun välisenä aikana. Useilla löydettyillä kohteilla käytiin useampaan kertaan kasvukauden eri vaiheissa. Löydetyt kohteet jaoteltiin perustettuihin luonnonsuojelualueisiin, vesilain suojelemiin vesiluontotyyppisiin, metsälain erityisen tärkeisiin elinympäristöihin ja muihin kohteisiin. Luonnonsuojelulain suojelemia luontotyyppikohteita ei löydetty jo suojeltua Haukankallion lehmusmetsikköä lukuun ottamatta. Osayleiskaava-alueella on kaksi perustettua yksityismaan luonnonsuojelualuetta. Vesilain suojelemia luontotyyppikohteita löytyi neljä, metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä yhdeksän ja muita arvokkaita luontotyyppikohteita kuusi. Monet arvokkaista luontotyyppikohteista täyttävät usean eri lain tai arvoluokituksen kriteerit. Kohteet on ryhmitelty siten, että ensin esitellään perustetut luonnonsuojelualueet, sitten vesilain suojeleman luontotyypin määritelmän täyttävät kohteet, seuraavaksi metsälain erityisen tärkeät elinympäristöt ja lopuksi muuten luontoarvoiltaan merkittävät kohteet. Kohteet on merkitty karttoihin 8-16, minkä lisäksi jokaisesta kohteesta on tarkempi kartta kohdekuvauksen yhteydessä. Pinta-alat tarkoittavat karttoihin merkittyä rajausta.

3.1 Perustetut luonnonsuojelualueet

Osayleiskaava-alueella sijaitsee kaksi yksityismaan luonnonsuojelualuetta. Rakentamista niiden lähiympäristöön olisi hyvä välttää.

1. Haukankallion lehmusmetsikkö

Hausjärven ja rautatien välisen metsäisen mäen länsirinteellä sijaitseva pieni lehmusmetsikkö (kartta 2) on rauhoitettu yksityismaan luonnonsuojelualueeksi (YSA203181: Haukankallion lehmusmetsikkö). Alueen puusto on tiheää, melko varttunutta sekametsää, jossa kasvaa kuusta, järeitä haapoja ja kookastakin metsälehmusta. Tuoretta lehtoa olevan metsän kenttäkerroksessa tavataan mm. käenkaalia, sinivuokkoa, kieloa, metsäimarretta, metsäkastikkaa ja lehtotesmaa, Metsästä löytyi myös erittäin uhanalaisen ja EU:n luontodirektiivin II -liitteeseen sisältyvän lahokaviosammalen itujuväsrhymiä. Suojelualan eteläreunalle välittömästi suojelualan rajan ulkopuolelle on hakattu muutaman aarin pienaukko, joka tuo metsälehmuksille lisää valoa parantaen niiden kasvuoloja muuten tiheässä ja kuusivaltaisessa metsässä (kuva 1). – pinta-ala 0,2 ha.

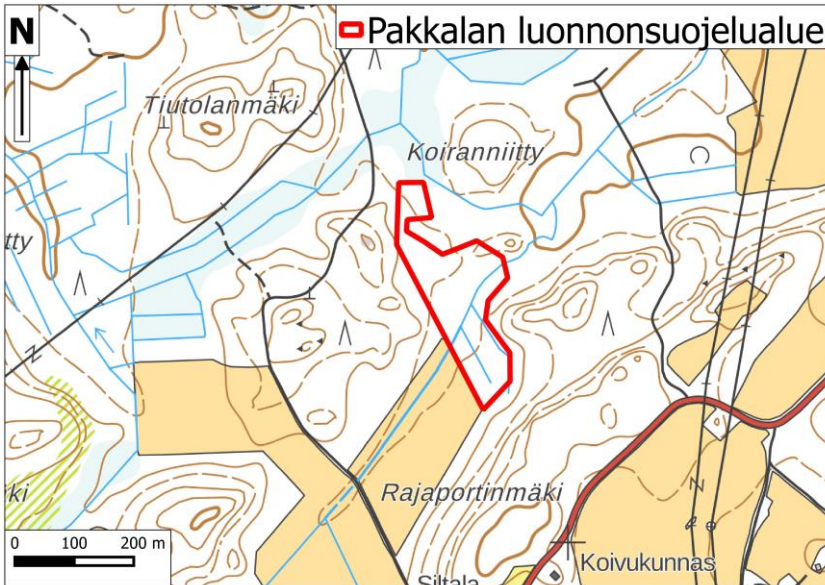
Kuva 1. Haukankallion lehmusmetsikköön hakattu pienaukko tuo metsälehmuksille lisää valoa.

Kartta 2. Haukankallion lehmusmetsikkö.

2. Pakkalan luonnonsuojelualue

Pakkalan luonnonsuojelualue (kartta 3) on perustettu keväällä 2021. Se sijaitsee Rajaportinmäen pohjoispuolella. Alueella kasvaa tiheää, vanhaa sekametsää, jossa on pääpuulaji kuusen lisäksi mm. järeää haapaa (myös koloja). Maassa makaa melko runsaasti lahpuuta. Lehtomaista ja tuoretta kangasta olevan metsän kasvistoon kuuluvat runsaan käenkaalin lisäksi mm. metsäkurjenpolvi, lillukka, metsäkastikka, ahomansikka ja nuokkuhelmikkä. Alueen eteläosaa halkoo hyvin syväälle maahan uurtunut leveä oja. - pinta-ala 3,2 ha.

Kartta 3. Pakkalan luonnonsuojelualue.

3.2 Vesilain suojelemat vesiluontotyypit

Vesilain suojaamien luontotyyppikohteiden luonnontilan vaarantaminen on kielletty. Kohteiden kuvauksissa annetaan tämän lisäksi tarkempia suosituksia.

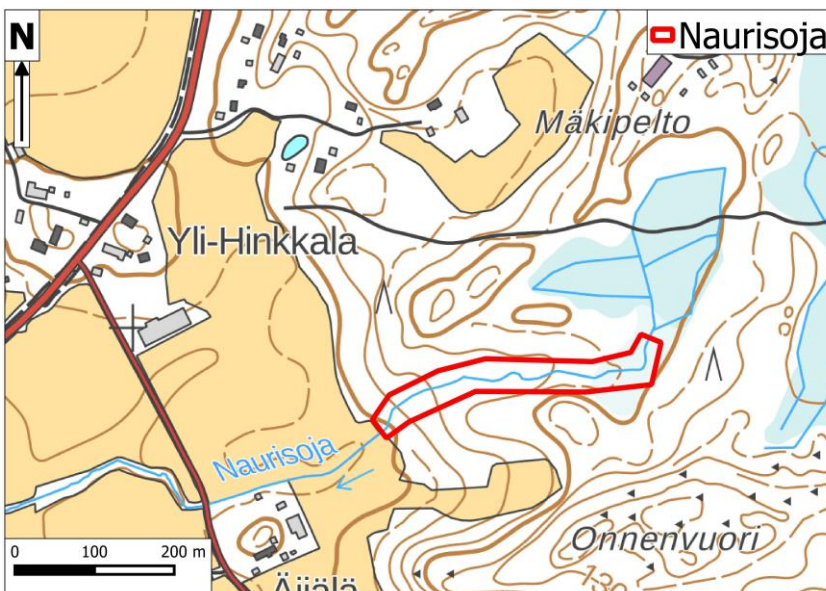
3. Naurisoja

Hausjokeen idästä laskevan Naurisojan (kartta 4) uoma on säilynyt vajaan 400 metrin matkalta luonnontilaisen kaltaisena. Latvaosistaan ja alajuoksultaan noro on perattu ojaksi. Peltoaukean itäpuolen vanhassa kuusikossa uoma on kuitenkin mutkitteleva ja osittain kivinen (kuva 2). Paikoin noro virtaa piilopurona. Noron varrella kasvaa mm. hiirenporrasta, metsäalvejuurta, käenkaalia, korpi-imarretta, metsäkortetta, vehkaa ja terttualpea. Noron varressa sijaitsee myös pieni tihkupintainen saniaiskorpilaikku. Noron sammalisto on niukkaa, mutta lajistoon kuuluu mm. purokinnassammal. Noron vierestä löytyi myös vanhalta kannolta lahokaviosammalen itujuvärsyryhmiä. – pinta-ala 1,5 ha.

Maankäyttösuositus: Naurisoja on kohteeksi rajatulta osaltaan vesilain suojelema luontotyyppi (noro). Se täyttää lähiympäristöineen myös metsälain erityisen tärkeän elinympäristön määritelmän sekä Metso-kriteerit luokassa I. Luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa norot on luokiteltu puutteellisesti tunnetuksi luontotyyppiksi. Noron rannoille tulisi jättää noin 20 metrin levyinen suojavyöhyke, jonka puustoa ei käsitellä. Noron lähialue tulee myös jättää rakentamatta.

Kuva 2. Naurisoja.

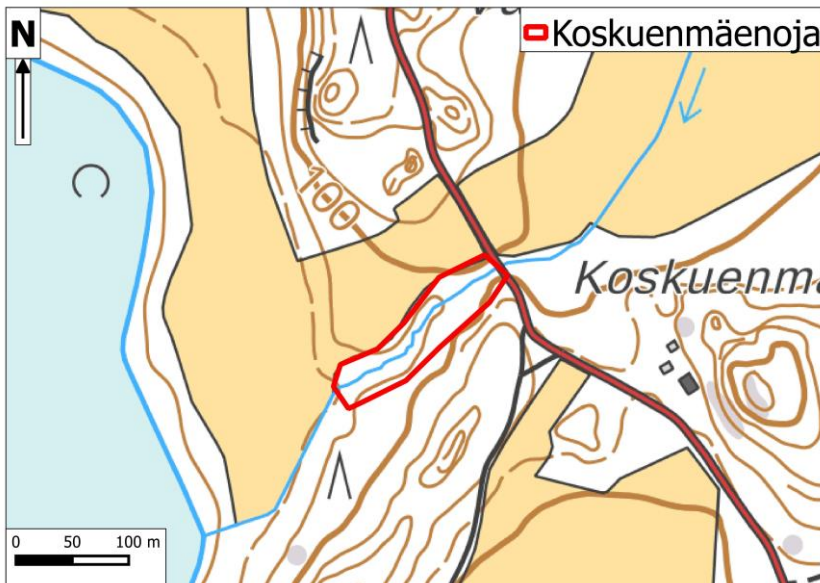

Kartta 4. Naurisoja.

4. Koskuenmäenoja

Haukantien länsipuolella sijaitsevan Koskuenmäenojan (kartta 5) tila ei ole muuttunut vuoden 2020 selvityksen jälkeen (Makkonen 2020). Noron uoma on Haukantien länsipuolella luonnontilaisen kaltainen, mutta nuori rantapuusto on harvennettu myös uoman rannoilta. Noron varrella kasvaa mm. luhtalemmikkiä, kotkansiipeä, hiirenporrasta ja vuohenputkea. Rajauksen länsipuolella uoma muuttuu suoristetuksi pellonojaksi. – pinta-ala 0,7 ha.

Maankäyttösuositus: Koskuenmäenoja on kohteeksi rajatulta osaltaan vesilain suojelema luontotyyppi (noro). Se täyttää lähiympäristöineen myös metsälain erityisen tärkeän elinympäristön määritelmän. Luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa norot on luokiteltu puutteellisesti tunnetuksi luontotyyppiksi. Noron rannoille tulisi jatkossa jättää noin 15 metrin levyinen suojavyöhyke, jonka puustoa ei käsitellä. Noron lähialue tulee myös jättää rakentamatta.

Kartta 5. Koskuenmäenoja.

5. Hausjärven länsipuolen lähteet

Hausjärven länsipuolen metsässä on useita avolähteitä ja niihin liittyviä tihkupintoja (kuvat 3-4, kartta 6). Ojat sivuavat monia näistä, mutta lähteisyys on niin voimakasta, että merkittäviä luontoarvoja on siitä huolimatta jäljellä. Lähteikkö sijaitsee melko varttuneessa ja tiheässä kuusikossa, mikä osaltaan pitää mikroilmastoa kosteana. Kasvistoon kuuluu monipuolinen joukko tyypillisiä lähteikköjen lajeja kuten ojakellukka, rentukka, luhtalemmikki, purolitukka ja suo-ohdake. Lisäksi tavataan mm. raatetta, kurjenjalkaa, järviruokoa, ranta-alpea, suokortetta, rätvänää ja mesiangervoa. Lähteikköjen sammalista kohteella esiintyvät esim. vaarantunut ryytisammal, luontoarvoja osoittavat heterahkasammal ja hetekuirisammal sekä tavallisemmat hetealvesammal, otaluhtasammal ja purosuikerosammal. – pinta-ala 3,3 ha.

Maankäyttösuositus: Hausjärven länsipuolen lähteet ja tihkupinnat ovat niiden läheisistä ojista huolimatta niin hyvin säilyneet, että ne voidaan luokitella vesilain suojelemiksi kohteiksi. Kohde täyttää myös valtakunnalliset Metso -kriteerit luokassa I ja on metsälain erityisen tärkeä elinympäristö. Lähteiköt ovat lisäksi Etelä-Suomessa erittäin uhanalainen

luontotyyppi. Lähteikköä ja sen lähiympäristöä ei tule enää kunnostusojittaa ja lähteikkö lähiympäristöineen tulee jättää rakentamatta ja mielellään kokonaan metsänhoidon ulkopuolelle.

Kuvat 3-4. Avolähde ja tihkupintaa Hausjärven länsipuolella.

Kartta 6. Hausjärven länsipuolen lähteet

6. Retulan lähde

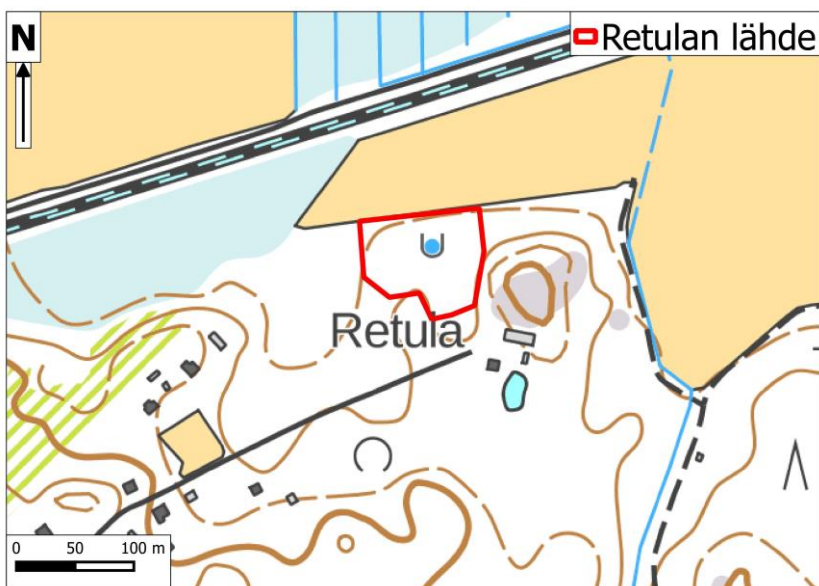
Hikiän taajaman itäpuolella rautatiestä etelään ja Retulan talosta pohjoisluoteeseen sijaitsee melko luonnontilaisena säilynyt kahdesta pienestä avolähteestä (kuva 5) koostuva lähteikkö (kartta 7). Lähteensilmistä laskee kapea noro pohjoiseen kohti pellonreunaa. Varsinainen lähdesammalisto on niukkaa, mutta kohteella kasvavat kuitenkin mm. purosuikerosammal sekä hyvin niukkana lähteeseen kaatuneelta kapealta lahopuulta löydyntynyt vaarantunut ryytisammal. Lähteikköä ympäröi vanha kuusikko, jossa

tihkupintaisuus näkyy osittain selvästi. Kasvistoon kuuluvat esim. sudenmarja, käenkaali, rönssyleinikki, ojakellukka, hiirenporras ja isoalvejuuri. – pinta-ala 0,7 ha.

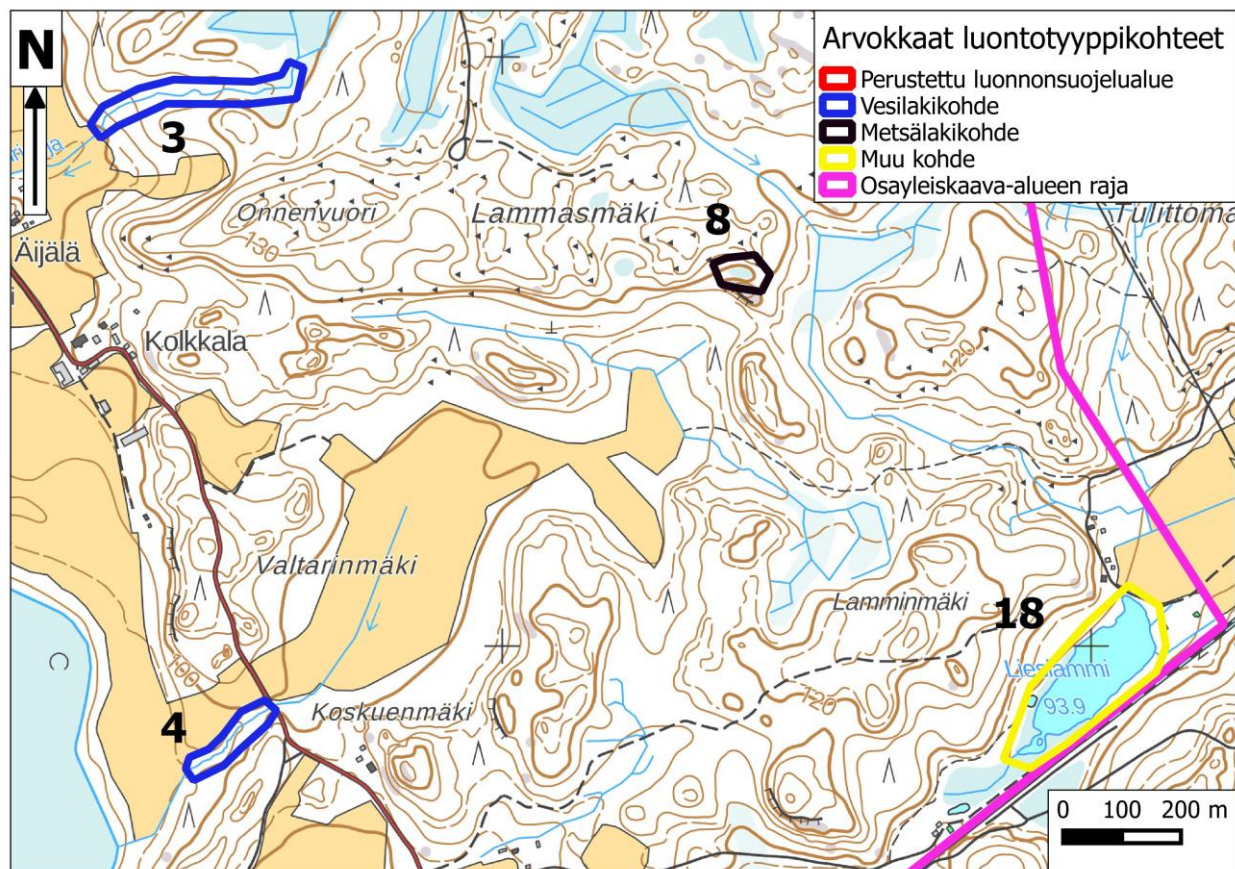
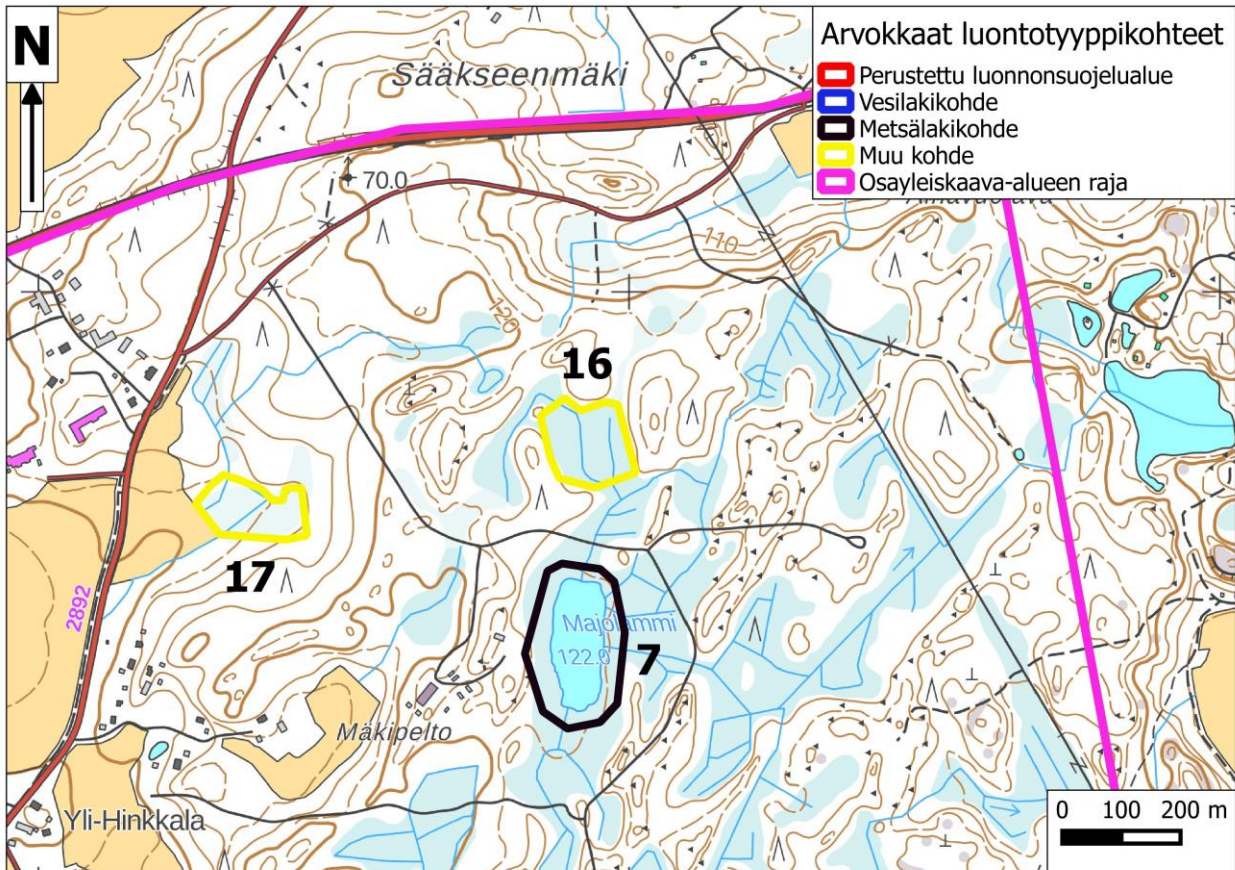
Maankäyttösuositus: *Retulan lähde on säilynyt melko luonnontilaisena ja se täyttää valtakunnalliset Metso -kriteerit (luokka I) ja vesilain suojeleman luontotyypin määritelmän. Lähteiden välittömät lähiympäristöt ovat myös metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä. Lähteiköt ovat lisäksi Etelä-Suomessa erittäin uhanalainen luontotyyppi. Lähteikkö ja sitä ympäröivä vanha kuusikko tulee jättää rakentamatta ja ojittamatta ja metsänhoidossa lähteen ympärille tulee jättää riittävä käsittelemätön suojavyöhyke.*

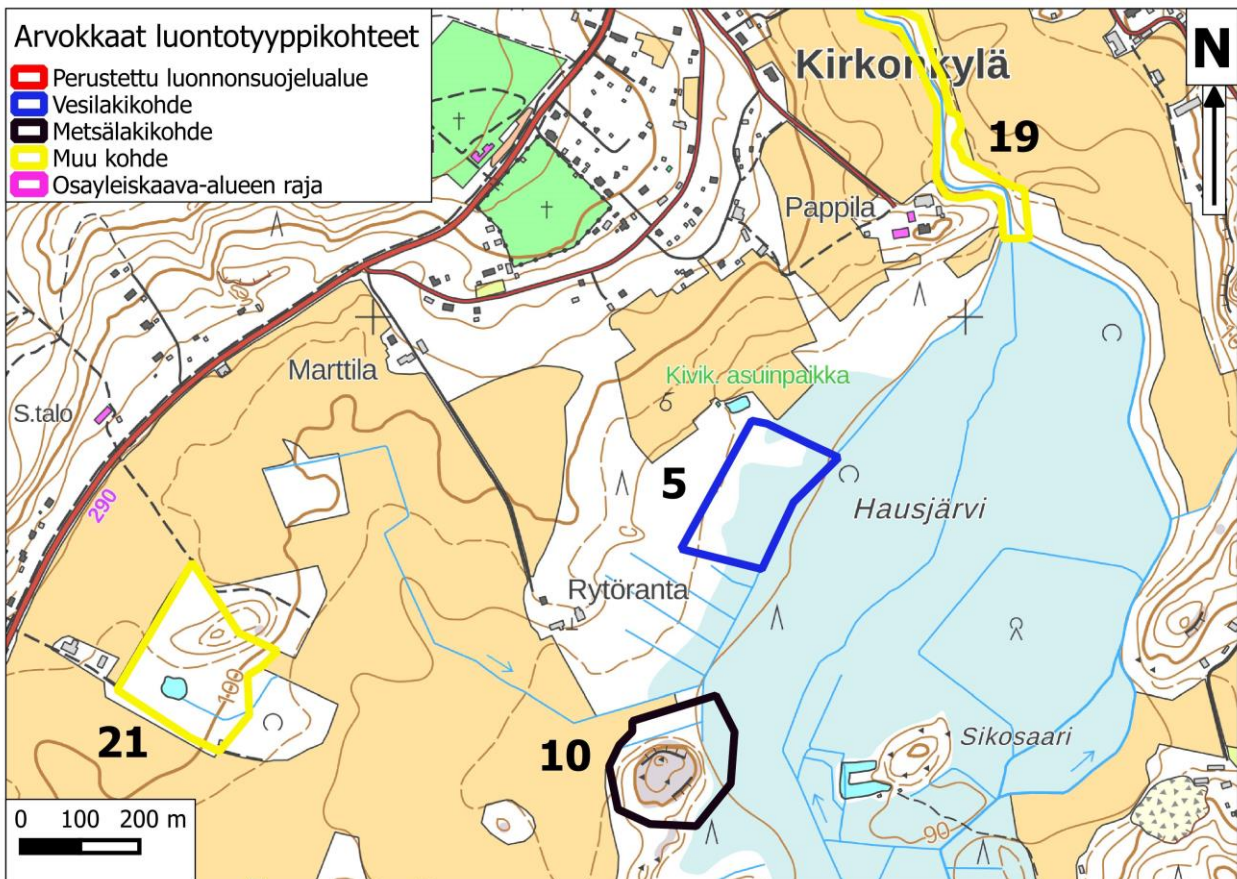
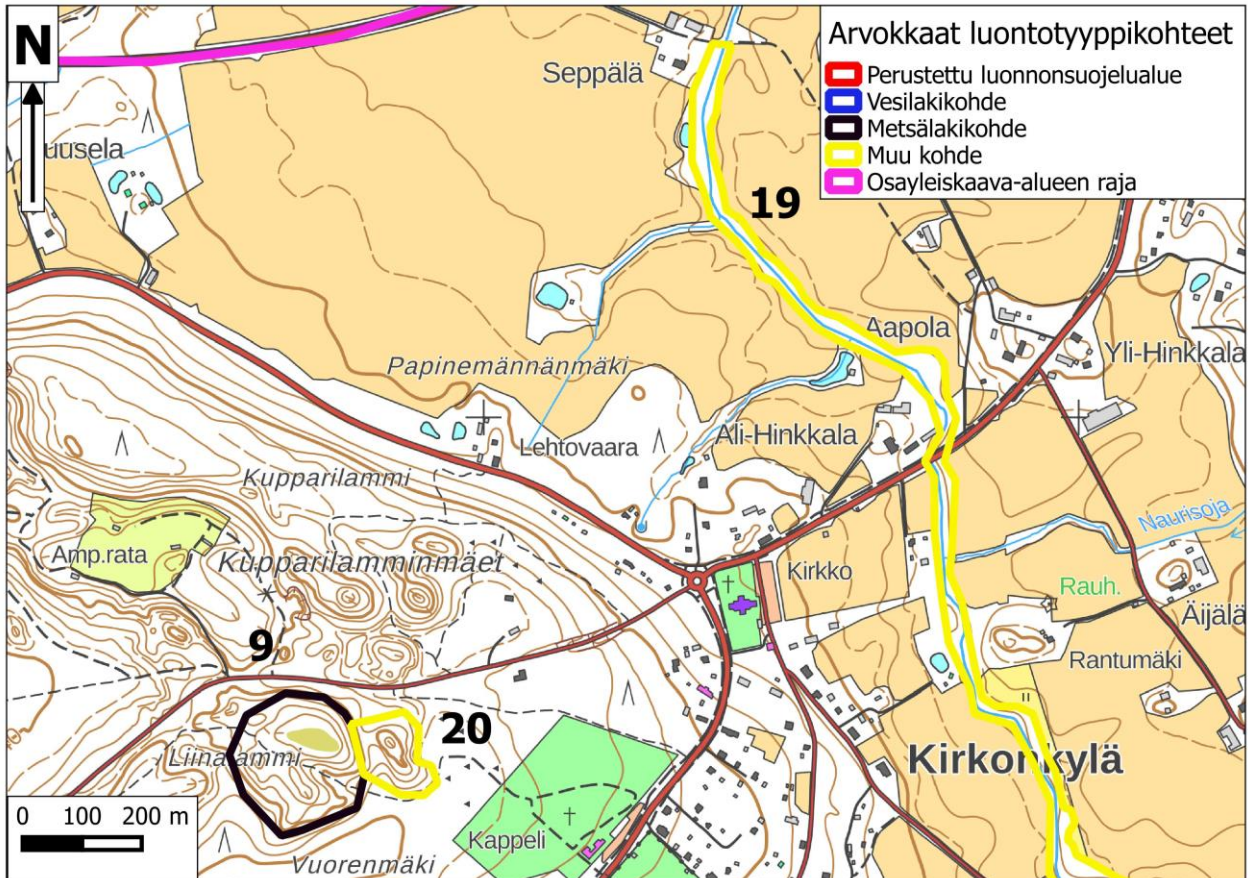
Kuva 5. Retulan lähde.

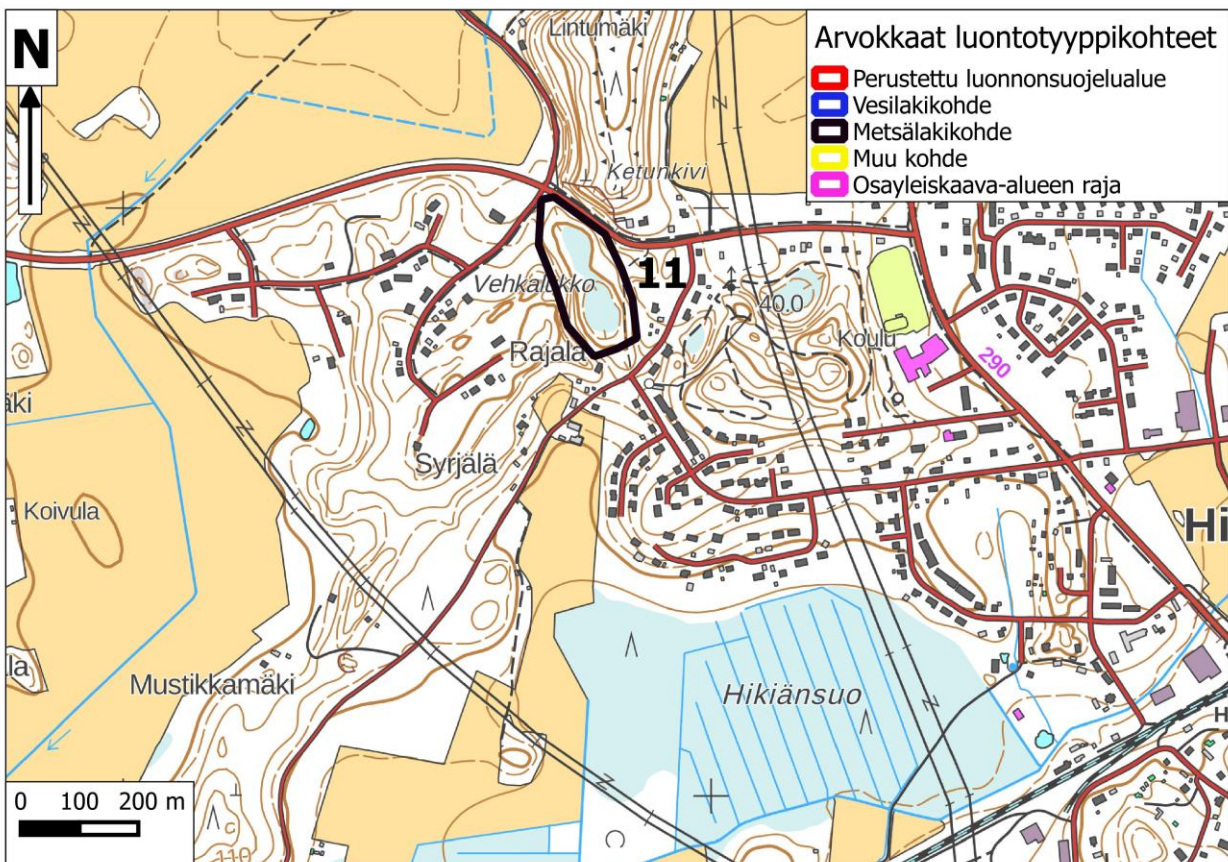
Kartta 7. Retulan lähde.

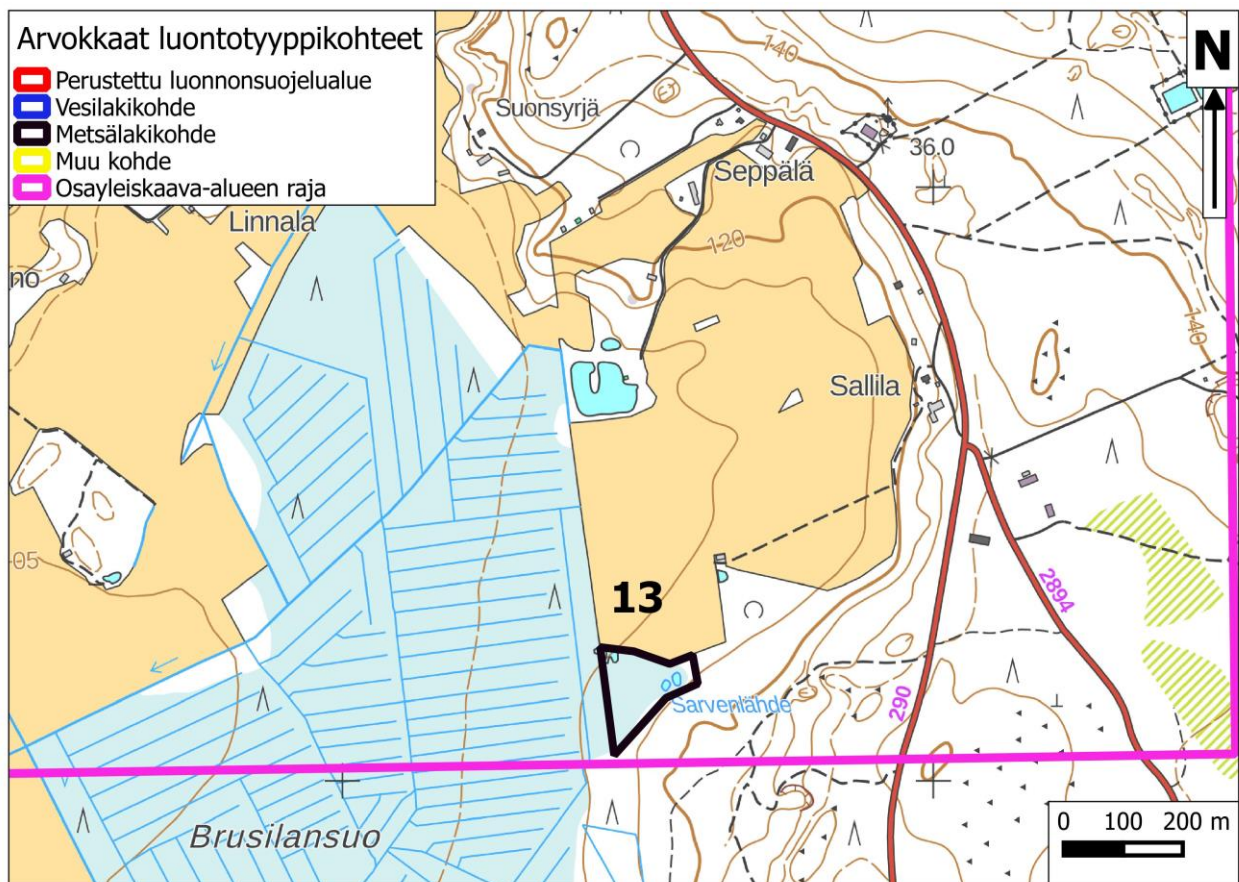
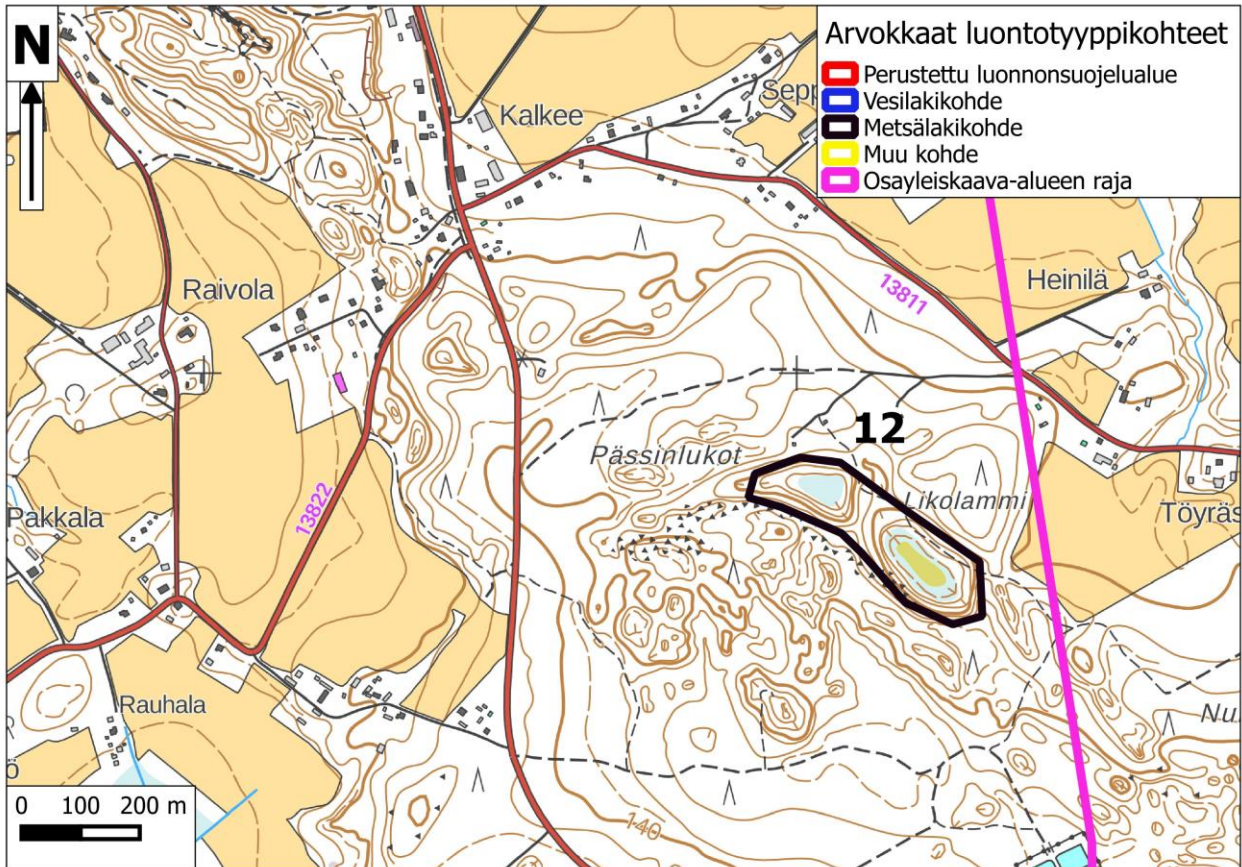
Kartat 8-9. Arvokkaat luontotyyppikohteet.

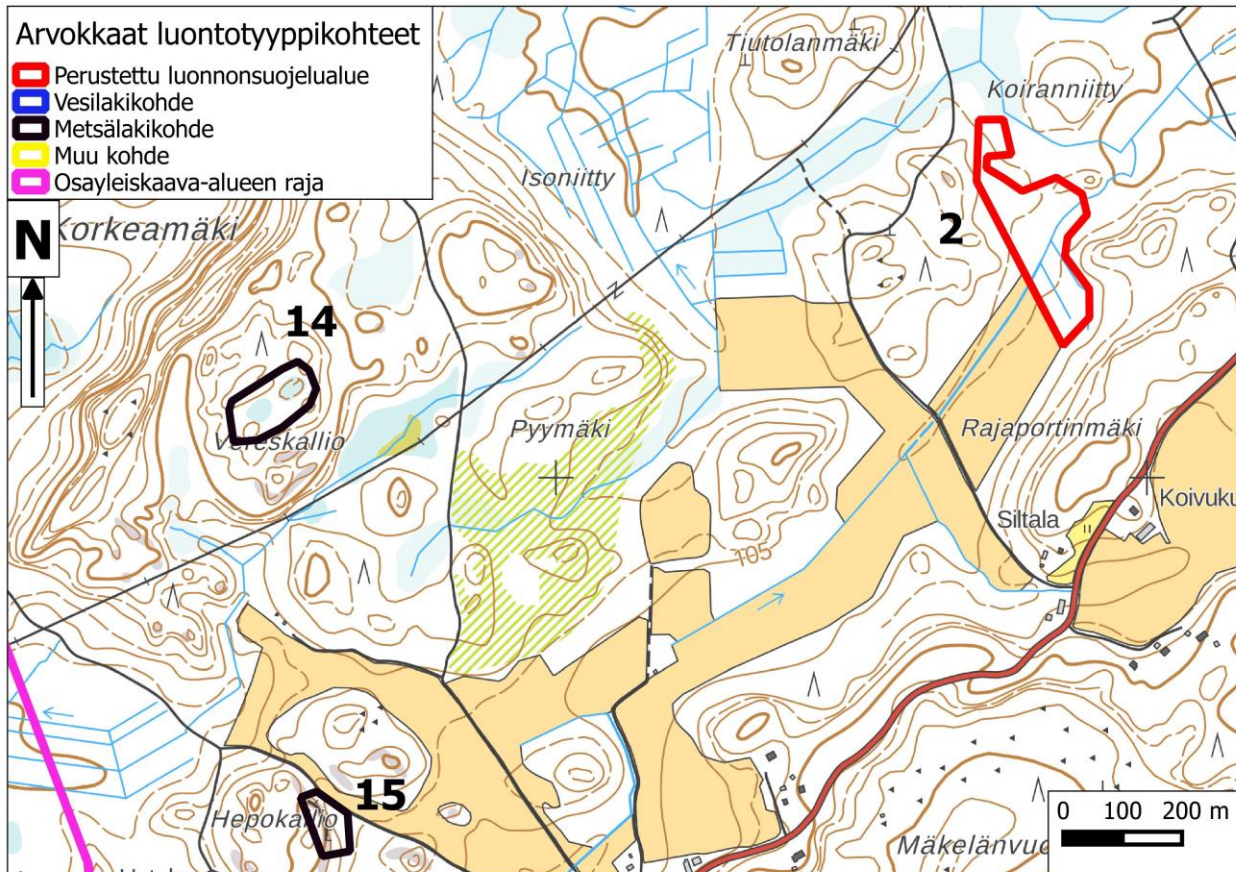
Kartat 10-11. Arvokkaat luontotyyppikohteet.

Kartat 12-13. Arvokkaat luontotyyppikuviot.

Kartat 14-15. Arvokkaat luontotyyppikohteet.

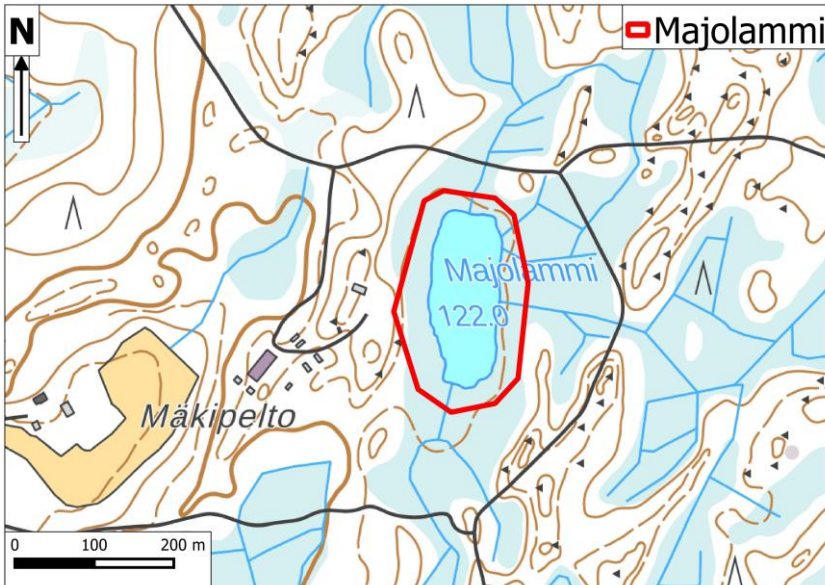

Kartta 16. Arvokkaat luontotyyppikohteet.

3.3 Metsälain erityisen tärkeät elinympäristöt

7. Majolammi

Majolammi (kartta 17) on jokseenkin luonnontilaisena säilynyt pieni nebareunuksinen metsälampi (kannen kuva). Pääosin karuilla lyhytkortisilla ja saraisilla nebareunuksilla kasvaa mm. tupasvillaa, pyöreälehtikihokkia, isokarpalaa, raatetta ja leväkköä. Vesirajassa on esim. pullosaraa, jouhisaraa, harmaasaraa ja vehkaa. Lammen itärannalla kasvaa ruovikkoa ja etelärannalla on vähän ruohoistakin saranevaa (mm. vehkaa, kurjenjalkaa ja pullosaraa). Kelluslehtiskasvillisuutta ei ole käytännössä lainkaan. Lampea ympäröivät rämeet ovat ojitettuja ja puustoltaan osittain harvennettuja mutta harvennukset eivät ulotu rantaan. Sudenkorentolajisto on karulle suorantaiselle lammelle tyypillistä (katso kappale 9), mutta kelluslehtisten puuttuessa esim. lummelampikorento ei Majolammilla elä. Lammella pesivät telkkä ja tavi. – pinta-ala 3,6 ha.

Kartta 17. Majolampi.

Maankäyttösuositus: Majolammin pinta-ala on selvästi yli hehtaarin, minkä vuoksi se ei täytä vesilain suojeleman luontotyypin määritelmää. Suolammet on Etelä-Suomessa vaarantunut luontotyyppi, minkä lisäksi lammen rantojen nevat ovat metsälakikohteen määritelmän täyttäviä vähäpuustoisia soita. Jokseenkin luonnontilaisena säilyneen, paikallisesti arvokkaan, Majolammin luontoarvot ovat kaiken kaikkiaan merkittävät, joten lammen rannat tulisi säilyttää vastedeskin rakentamattomina ja lammen rannalle tulee jättää vähintään puuston pituuden levyinen käsitlemätön suojavyöhyke.

8. Lammasmäen suolaikku

Lammasmäen etelärinteellä (kartta 18) sijaitsee pieni maaston melko jyrkkärinteiseen painanteeseen kehittynyt avosuolaikku (kuva 6). Suolaikkua ympäröi nuori mäntyvaltainen kangasmetsä, mutta suon reunassa on paljon koivua. Luonnontilaisen, pintavesivaikutteisen nevan kasvistossa ovat runsaita luhtasara, jousisara ja terttualpi. Lajistoon kuuluvat myös mm. pullosara ja jokapaikansara. Reunoilla on vähän juolukkaa, mutta varsinaiset rämereunukset puuttuvat. – pinta-ala 0,4 ha.

Maankäyttösuositus: Lammasmäen suolaikku on paikallisesti arvokas metsälain erityisen tärkeä elinympäristö, joka täyttää myös Metso-kriteerit luokassa II. Luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa se kuuluu boreaalisiin piensoihin, joka on Etelä-Suomessa erittäin uhanalainen luontotyyppi. Suolaikku ja sen lähiympäristö tulee jättää rakentamatta ja suon reunoilla tulee metsänhoidossa jättää riittävä suojavyöhyke.

Kuva 6. Lammasmäen suolaikku on jokseenkin luonnontilainen.

Kartta 18. Lammasmäen suolaikku.

9. Liinalammin suppasuo

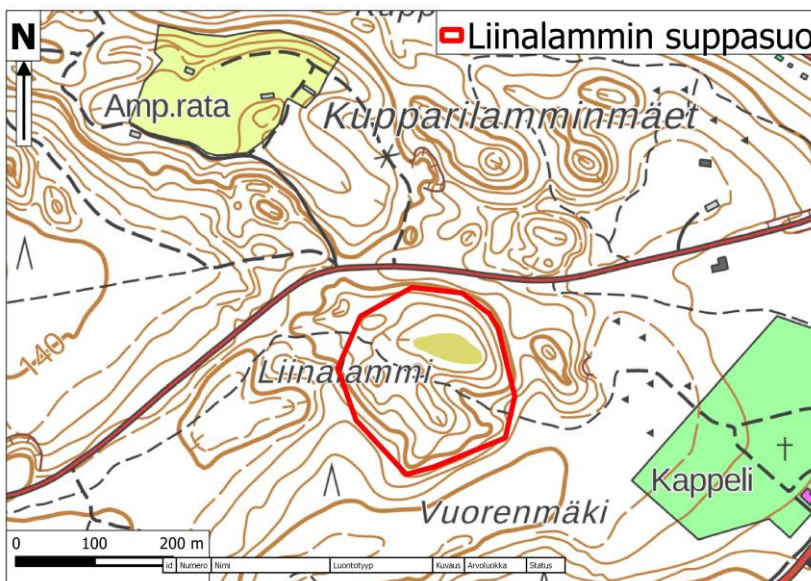
Hautausmaan länsipuolisessa harjumaastossa (kartta 19) sijaitseva Liinalammin suppasuo on luonnontilaisena säilynyt, jyrkkärinteisen supan pohjalle muodostunut, pieni vähäpuustoinen suo (kuva 7). Supan rinteiden puusto on paikoin tiheää ja tavanomaista luonnontilaisempaa kangasmetsää. Ylärinteillä valtapuuna kasvaa mänty ja alempana kuusi. Rinteen metsästä löytyi mm. lahokaviosammalen itujuvärsryhmiä ja siellä havaittiin töyhtötiainen sopivassa pesimäympäristössä. Supan pohjalla sijaitsee lyhytkortinen neva, jolla kasvavat runsaina tupasvilla, mutasara, suokukka, isokarpalo ja leväkkö.

Putkilokasvistoon kuuluu myös esim. pyöreälehtikihokki ja niukka pullosara. Sammalkerros on sararahkasammalvaltainen. Nevan reunoilla on isovarpuista rämettä. -pinta-ala 3,9 ha.

Maankäyttösuositus: Suppasuo on paikallisesti arvokas metsälain tarkoittama erityisen tärkeä elinympäristö, joka täyttää Metso-kriteerit luokassa II. Harjujen suppasuot kuuluvat luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa boreaalisiin piensoihin, joka on Etelä-Suomessa erittäin uhanalainen luontotyyppi. Suppasuon ja supan rinteiden tulee antaa kehittyä luonnontilassa.

Kuva 7. Avosuo Liinalammin supan pohjalla.

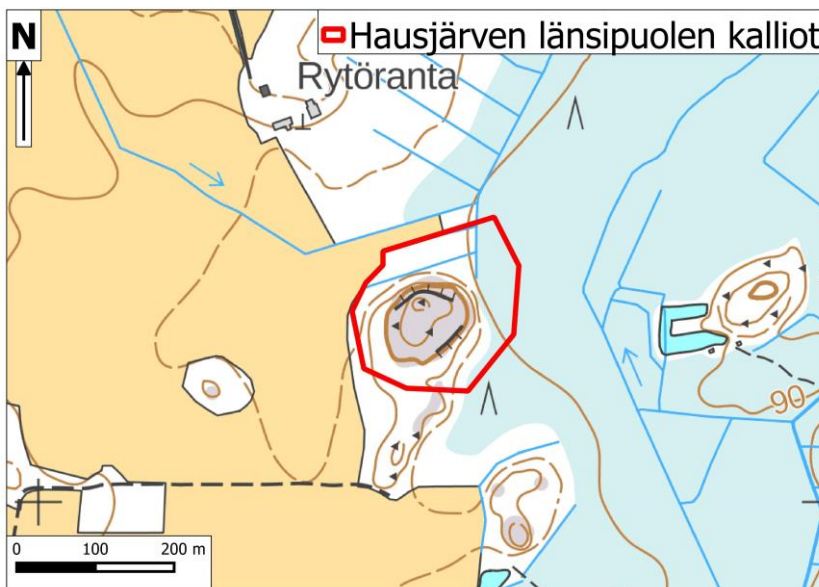

Kartta 19. Liinalammin suppasuo.

10. Hausjärven länsipuolen kalliot

Hausjärven länsipuolella kuusimetsän keskellä sijaitsee kallio (kartta 20), jonka pohjois- ja itäreunoilla on jyrkänteitä. Kallion laella kasvaa mäntyä. Merkittävimmät luontoarvot liittyvät kuitenkin tiheään kuusikon – kuusi-haapasekametsän varjostamiin jyrkänteisiin (kuva 8), jotka ovat enimmillään arviolta noin 10 m korkeita. Pohjoisseinämien alla on paikoin lohkaraita ja seinämällä on ylikaltevia ja valuvetisiä pintoja sekä lepakoiden päiväpiiloiksi sopivia rakoja. Kivilaji on karua, mutta sammalisto edustavaa. Siihen kuuluu tavallisten karujen jyrkänteiden lajien (mm. kivilaakasammal, kallio-omenasammal, hiirenhäntäsammal ja kimpputierasammal) lisäksi varjoisuutta vaativa kantopykäsammal sekä vain tasaisen kosteilla seinämällä menestyvä erittäin uhanalainen etelänraippasammal, jolla on pohjoisjyrkänteen valuvetisellä kohdalla hyvinvoiva kasvusto. Etelänraippasammalen esiintyminen juuri tällä jyrkänteellä liittyy todennäköisesti myös läheisen Hausjärven kosteiden ja soistuneiden metsien mukanaan tuomaan tavanomaista korkeampaan ja tasaisempaan ilmankosteuteen. – pinta-ala 3,5 ha.

Maankäyttösuositus: Hausjärven länsipuolen kalliot on metsälain tarkoittama erityisen tärkeä elinympäristö ja se täyttää myös Metso-kriteerit (luokka I). Karut varjoiset kalliojyrkänteet on lisäksi Etelä-Suomessa silmälläpidettävä luontotyyppi. Kallio jyrkänteineen ja sen alapuolinen metsä tulee jättää rakentamatta ja jyrkänteiden eteen tulee jättää riittävä suojavyöhyke arvokkaan sammallajiston suojaamiseksi. Erityisen tärkeää tämä on etelänraippasammaleesiintymän edustalla, jossa käsittelemättömän suojavyöhykkeen tulisi ulottua jyrkänteen pohjoispuolisen pellon reunaan asti.

Kartta 20. Hausjärven länsipuolen kalliot.

Kuva 8. Hausjärven länsipuolen kallioiden pohjoisjyrkänteellä kasvaa erittäin uhanalainen etelänraippasammal.

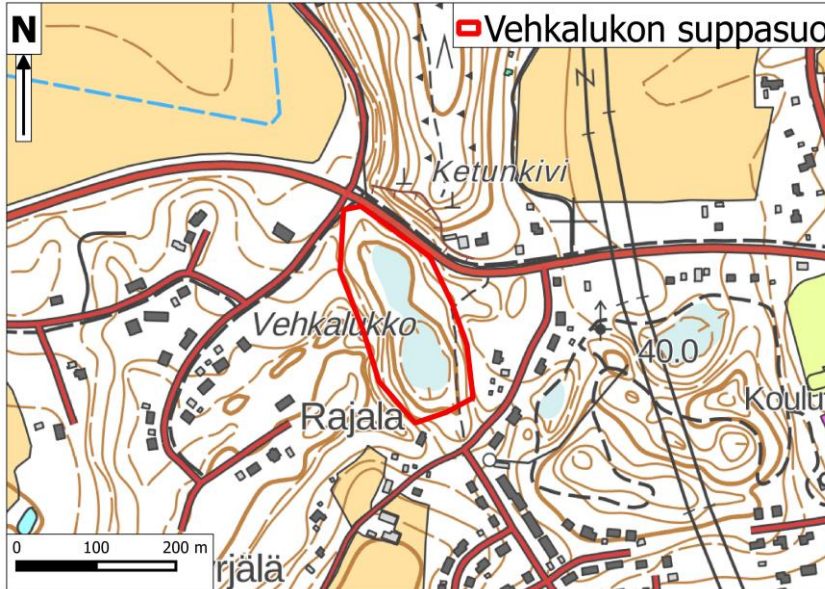

Kuvat 9-10. Vehkalukon suppasuon eteläosan nevaa (vasemmalla) ja rämettä (oikealla).

11. Vehkalukon suppasuo

Hikiän taajamassa harjun suppapainanteessa (kartta 21) sijaitsee kuta kuinkin luonnontilaisena säilynyt vähäpuustoinen suo (kuvat 9-10). Varsinkin suon länsipuolen rinne on jyrkkä. Supan rinteiden metsä on vanhaa ja hieman tavanomaista luonnontilaisempaa, kuusta ja mäntyä, kasvavaa kangasmetsää. Eteläpuolella hakkuu ulottuu lähelle suon reunaa. Suon pohjoisosassa on isovarpu- ja kangasrämettä, jolla kasvaa mm. lakkaa, suopursua, juolukkaa ja mustikkaa. Rämeen keskellä sijaitsee kaksi pientä lyhytkortista nevalaikkua, joiden kasvistoon kuuluvat esim. runsaat leväkkö, suokukka ja isokarpalo. Suppasuon eteläosa on avointa ja melko vetistä suhteellisen karua nevaa, jolla esiintyy runsaasti suokukkaa, tupasvillaa, pyöreälehtikihokkia, leväkköä

ja mutasaraa. Hieman kuivemmilla kohdilla on mm. rahkasaraa ja kangasmaitikkaa. Suon itäreunaa sivuaa polku, jolle on paikoin tuotu tiilimurskettä. Sitä on valunut hieman myös suolle. – pinta-ala 2,7 ha.

Kartta 21. Vehkalukon suppasuo.

Maankäyttösuositus: Vehkalukon suppasuo on paikallisesti arvokas metsälain tarkoittama erityisen tärkeä elinympäristö, joka täyttää myös Metso-kriteerit (luokka II). Harjujen suppasuot kuuluvat luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa boreaalsiin piensoihin, joka on Etelä-Suomessa erittäin uhanalainen luontotyyppi. Suppasuon ja supan rinteiden tulee antaa kehittyä luonnontilassa. Polkua huollettaessa tulee varoa tiilimurskan, soran tms. valumista suolle.

12. Likolammin suppasuot

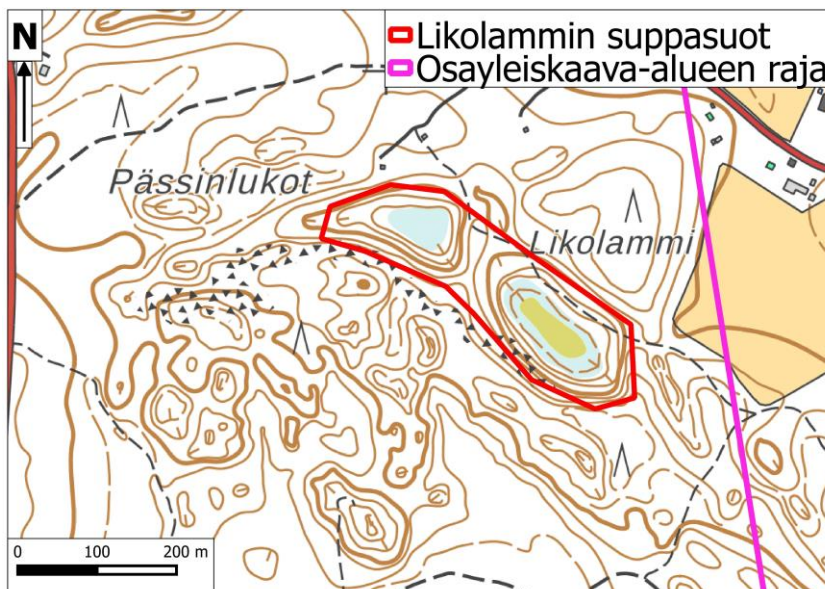
Osayleiskaava-alueen kaakkoisosassa Pässinlukkojen harjumaastossa (kartta 22) sijaitsee kaksi lähekkäistä supprien pohjalle muodostunutta suota (kuvat 11-12).

Läntisemmän supan rinteillä kasvaa tiheää nuorta metsää. Supan länsipäässä on kaivo. Vedenpinta on jostakin syystä noussut niin paljon, että supan pohjalla sijaitseva räme on muuttunut lampimaiseksi ja sen koko puusto on kuollut. Rämeellä on vuoden 2009 selvityksen (Faunatica 2009) mukaan kasvanut juolukkaa, puolukkaa, karpalaa ja tupasvillaa. Nyt putkilokasvillisuus on vähäistä, mutta supan pohjalle on jo asettunut leveäosmankäämi ja vedessä kellui pikkulimaskaa.

Kuvat 11-12. Vasemmalla Likolammin läntisempi suppasuo, oikealla Likolammin itäisempi suppasuo.

Vedenpinta on noussut myös itäisemmässä supassa siten, että puusto on pääosin kuollut ja vuoden 2009 selvityksessä mainittu saraneva on jäänyt suurelta osin tulvan alle. Aiemmin rimpipintojakin sisältäneellä suolla on kasvanut mm. luhtasaraa ja raatetta. Nyt kasvistoon kuuluvat esim. pullosara, kurjenjalka, raate ja leveäosmankäämi. Supan pohjoispäästä tulvaveden reunasta löytyi harvinaisehkoa mietotatarta. Supan rinteillä kasvaa vanhaa ja tavanomaista luonnontilaisempaa havupuuvältaista kangasmetsää. – pinta-ala 4,5 ha.

Kartta 22. Likolammin suppasuot.

Maankäyttösuositus: Vedenpinnan noususta huolimatta Likolammin suppasuot voi luokitella metsälain erityisen tärkeiksi elinympäristöiksi ja Metso -kriteerit täyttäviksi kohteiksi (luokka II). Harjujen suppasuot kuuluvat luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa

boreaalisiin piensoihin, joka on Etelä-Suomessa erittäin uhanalainen luontotyyppi. Suppasoiden ja niiden rinteiden tulee antaa kehittyä luonnontilassa.

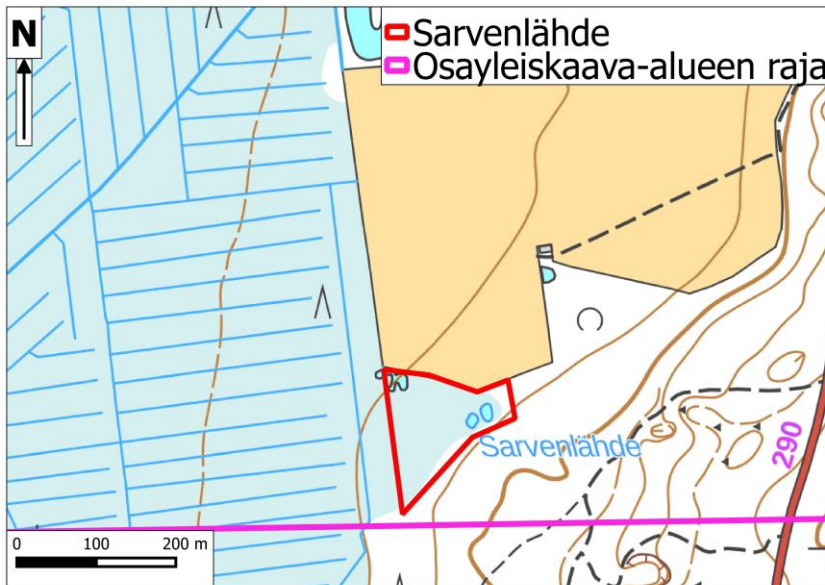
13. Sarvenlähde

Osayleiskaava-alueen eteläreunalla sijaitseva Sarvenlähteen lähteikkö (kartta 23) on ojitettu ja lähteikön länsiosassa on vanhoja turpeenottokuoppia, mutta alueella on silti säilynyt varsin merkittäviä luontoarvoja. Tiheän sekametsän (kuusta, koivua, haapaa, harmaaleppää, tervaleppää ja raitaa) keskellä on tihkupintaista lähdekorpea sekä useita antoisia lähteensilmiiä (kuvat 13-14). Itäisimpien avolähteiden reunat ovat kuluneita, mutta muuten kulumista ei ole havaittavissa. Putkilokasvistoon kuuluvat mm. soreahiirenporras, leskenlehti, isoalvejuuri, suo-orvokki, metsäkorte, metsäimarre, suo-ohdake, kurjenjalka, suokorte, rätvänä, yövilkka, tähtitalvikki ja maariankämmekä. Sammalistossa on tavallisten lähdelajien kuten purosuikerosammalen, isonäkingsammalen ja hetealvesammalen lisäksi mm. luontoarvoja osoittavat heterahkasammal ja hetekuirisammal. Vaarantunut harsosammal kasvaa lähteikössä laajana kasvustona ja kohteelta löytyi myös vaarantunut ryytisammal. -pinta-ala 1,5 ha.

Kuvat 13-14. Avolähde ja tihkupintaista lähdekorpea Sarvenlähteen lähteikössä.

Maankäyttösuositus: Sarvenlähteen lähteikkö ei ojituksen vuoksi enää täytä vesilain suojeleman luontotyypin määritelmää, mutta se on metsälain tarkoittama erityisen tärkeä elinympäristö ja Metso -kriteetit täyttävä kohde (luokka I). Lähteiköt ovat lisäksi Etelä-Suomessa erittäin uhanalainen luontotyyppi. Lähteikköä ei tule enää kunnostusojittaa, vaan päinvastoin se olisi hyvä ennallistaa. Tämä edellyttää huolellista suunnittelua. Lähteikön puuston olisi hyvä antaa kehittyä luonnontilassa eikä lähteikön lähiympäristöön tulisi rakentaa.

Kartta 23. Sarvenlähde.

Kartta 24. Vereskallion suolaikut.

14. Vereskallion suolaikut

Osayleiskaava-alueen lounaisosassa Vereskallion mäellä sijaitsee kaksi vierekkäistä mataliin maaston painanteisiin kehittyneitä ojittamatonta karua vähäpuustoista suolaikkua (kartta 24). Itäisemmällä laikulla kasvaa hieman mäntyä ja hieskoivua, minkä lisäksi siellä on kuolleita pieniä kuusia (kuva 15). Puusto on selvillä mättäillä. Pintavesivaikutteisen suon kasvistoon kuuluvat runsaan tupasvillan ohella mm. pullosara, harmaasara, pallosara, mustikka ja suopursu. Suolaikun itäreunassa on vanha ajoura. Läntisempi suolaikku on hieman kuivempi. Sillä kasvaa melko paljon jokapaikansaraa ja pallosara

sekä mustikka ovat itäisempää laikkua runsaampia. Suolaikkuja ympäröi harvennettu talousmetsä. – pinta-ala 1,2 ha.

Maankäyttösuositus: Vereskallion suolaikut ovat suhteellisen luonnontilaisina säilyneitä, paikallisesti arvokkaita, vähäpuustoisia suolaikkuja, jotka eivät ole kovin edustavia mutta täyttävät kuitenkin metsälain erityisen tärkeän elinympäristön määritelmän sekä Metso -kriteerit (luokka II). Luontotyypin uhanalaisuusarvioinnissa kohde kuuluu boreaalisiin piensoihin, joka on Etelä-Suomessa erittäin uhanalainen luontotyyppi. Suolaikut ja niiden lähiympäristö tulee jättää rakentamatta ja suon reunoilla tulee metsänhoidossa jättää riittävä suojavöhyke.

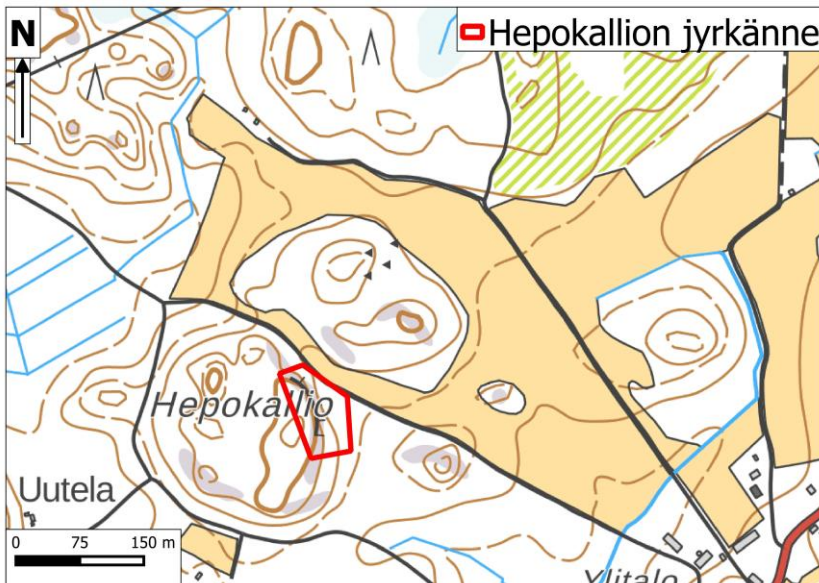
Kuva 15. Vereskallion itäisempi suolaikku.

15. Hepokallion jyrkänne

Aivan osayleiskaava-alueen lounaiskulmassa sijaitsevan Hepokallion itärinteellä kohoaa enimmillään arviolta noin 10 m korkea karu kalliojyrkänne (kartta 25). Sen sammalistoön kuuluu tavanomaisia karujen kivipintojen lajeja kuten hohtovarstasammal, hiirenhäntäsammal, kivilaakasammal, isokämmensammal, kallio-omenasammal ja pikkukastesammal. Jyrkänteen alla on vanhaa tuoreen lehdon kuusikkoa, jossa kasvavat mm. taikinamarja, sinivuokko, metsäkurjenpolvi, valkovuokko ja kivikkoalvejuuri. Maahan on kaatunut muutamia järeitä kuusia. – pinta-ala 0,6 ha.

Maankäyttösuositus: Hepokallion jyrkänne on paikallisesti arvokas metsälain tarkoittama erityisen tärkeä elinympäristö. Karu varjoisa kalliojyrkänne on myös Etelä-Suomessa

silmälläpidettävä luontotyyppi. Jyrkanteen suojaksi tulee jättää vähintään 30 metrin levyinen metsäkaistale, jonka puustoa ei käsitellä ja johon ei rakenneta.

Kuva 25. Hepokallion jyrkäne.

3.4 Muut kohteet

16. Majolammin pohjoispuoleinen avosuo

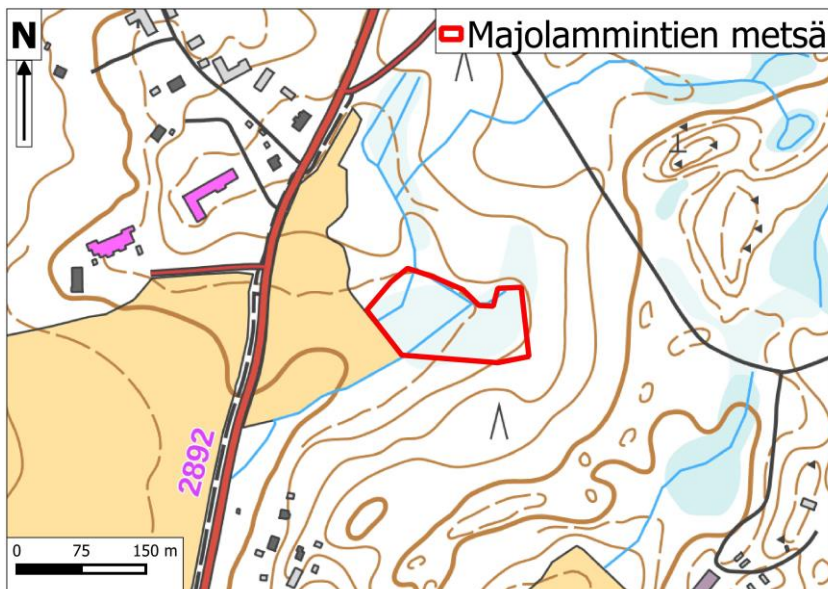
Majolammista noin 200 m pohjoiseen sijaitseva pieni avosuo (kartta 26) luokiteltiin vuonna 2009 (Faunatica 2009) metsälain erityisen tärkeäksi elinympäristöksi. Kyseessä on ojitetun pienen suon keskellä avoimena säilynyt nevalaikka, joka lienee ennen ojitusta ollut nykyistä laajempi. Suo ei siten ole luonnontilainen tai edes luonnontilaisen kaltainen, minkä vuoksi sen ei nyt arvioitu täyttävän metsälakikohteen määritelmää. Ojat ovat kuitenkin jo pitkälle umpeutuneet, joten jos kunnostusojituksia ei tehdä, alkaa suo vähitellen palautua kohti alkuperäistä tilaansa. Täysin ennen ojitusta olleeseen tilaan se ei kuitenkaan varmaankaan palaudu. Suon keskellä sijaitsevalla karulla lyhytkorsi- ja rahkanevalla kasvavat runsaina tupasvilla, suokukka ja isokarpalo. Märimässä kohdassa on yhä pieni kuljunevalaikka, jossa on mm. leväkköä. Avosuota ympäröivät harvaa männikköä kasvava rahkaräme ja kookkaampaa ja tiheämpää männikköä kasvava isovarpuräme. Rämevarvuista suolla kasvavat mm. variksenmarja, juolukka ja kanerva. – pinta-ala 1,7 ha.

Maankäyttösuositus: Majolammin pohjoispuoleinen avosuo ei täytä metsälakikohteen määritelmää, mutta se on kuitenkin paikallisesti arvokas, sillä suo palautuu vähitellen

lähemmäs alkuperäistä tilaansa, jos suolla ja sen lähiympäristössä olevia ojia ei enää kunnosteta. Tämä koskee sekä kohteeksi rajattua aluetta että kohteen ja Majolammin pohjoispuolitse kulkevan metsäautotien välistä aluetta. Myös kohteen länsipuolen suopainanteessa sijaitsevien ojien tulisi antaa umpeutua.

Kartta 26. Majolammin pohjoispuoleinen avosuo.

Kartta 27. Majolammintien metsä.

17. Majolammintien metsä

Majolammintien ja pellon välissä (kartta 27) sijaitsee melko pienialainen, mutta runsaslahopuustoinen ojitettu korpi, jossa kasvaa vanhaa sekametsää (kuva 16). Puustossa on kuusten ja koivujen ohella harmaaleppää ja järeää haapaa. Eri-

ikäisrakenteisessa metsässä on runsaasti vallitsevaa latvuskerrosta nuorempaa puustoa ja alikasvosta. Metsässä on pystyyn kuolleita kuusia ja koivupökölöitä sekä paljon maapuuta. Yhteensä lahoppuuta on selvästi yli 10 km³/ha. Kasvillisuudessa esiintyy vielä korpilajeja kuten metsäkortetta ja okarahkasammalta mutta myös kangasmetsä- ja lehtokasveja. Lajistoon kuuluvat mm. lillukka, sormisara, käenkaali, metsäalvejuuri, metsäkurjenpolvi, metsäkastikka, sudenmarja, ahomansikka ja metsäimmarre. Metsästä löytyi lahokaviosammalen itujuväsryhmiä ja metsä näyttää sopivalta myös itiöpesäkkeiden tuottoa ajatellen. – pinta-ala 1,4 ha.

Maankäyttösuositus: Runsaan lahoppuustonsa vuoksi Majolammintien metsä täyttää valtakunnalliset Metso -kriteerit luokassa I. Sen olisi hyvä antaa kehittyä kokonaan luonnontilaisena.

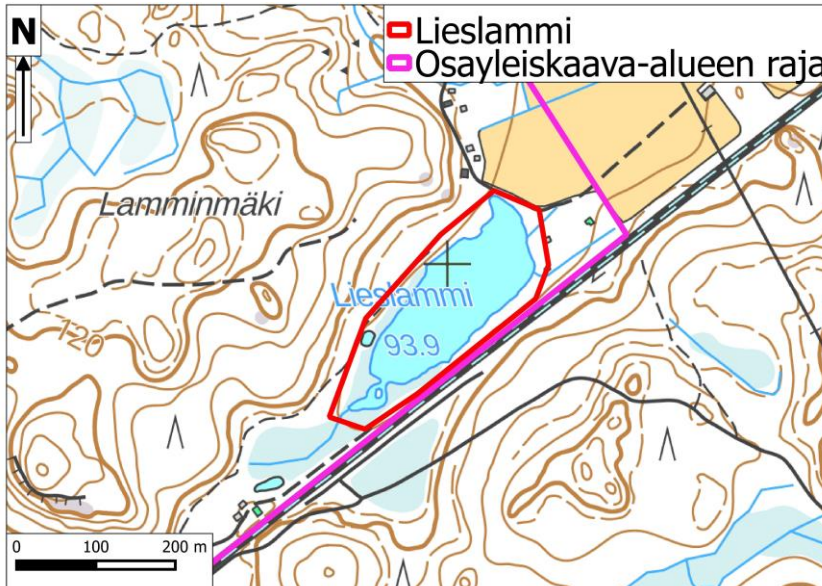

Kuva 16. Majolammintien metsää.

18. Lieslammi

Lieslammi (kartta 28) sijaitsee rautatien pohjoispuolella osayleiskaava-alueen itäreunalla. Lammen itäpäässä on kesämökkejä ja rannat on osittain muutettu nurmikoiksi. Lammi on myös padottu ja sen rantametsiä on hakattu ja eteläpään kesämökiltä on lammelle ruopattu kapea veneväylä. Siten lammen luonnontila on kaiken kaikkiaan muuttunut. Tästä huolimatta Lieslammilla on yhä merkittäviä luontoarvoja. Länsipäässä on laajalti ruovikkoista rehevää luhtanevaa, jonka kasvistoon kuuluvat mm vesirajassa kasvavat vaateliaat nevimarre ja liereäsara. Itärannalla on vähän ruohoista saranevaa. Rantasoiden kasvistoon kuuluvat em. lajien lisäksi myös esim. leveäosmankäämi, ranta-alpi, pullosara, kurjenjalka, jouhisara, vehka, raate ja suoputki. Avovedessä on laajoja

kelluslehtiskasvustoja (lummetta, isoulpukkaa ja uistinvitaa). Pesimälinnustoon kuuluvat telkkä ja silmälläpidettävä ruokokerttunen. Lammella elävät EU:n luontodirektiivin IV - liitteessä mainitut lummelampikorento ja täplälampikorento. Lieslammi vaikuttaa myös viitasammakolle sopivalta lisääntymisympäristöltä, vaikka lajia ei siellä havaittukaan. – pinta-ala 3,9 ha.

Kartta 28. Lieslammi.

Kuvat 17-18. Lieslammi. Vasemmalla itäpäättä ja oikealla länsiosaa.

Maankäyttösuositus: Lieslammilla on yhä merkittäviä luontoarvoja, vaikka lammen luonnontilaa on voimakkaasti muutettu. Rantametsiä ei tulisi enää hakata eikä lammen rannalle tulisi enää rakentaa.

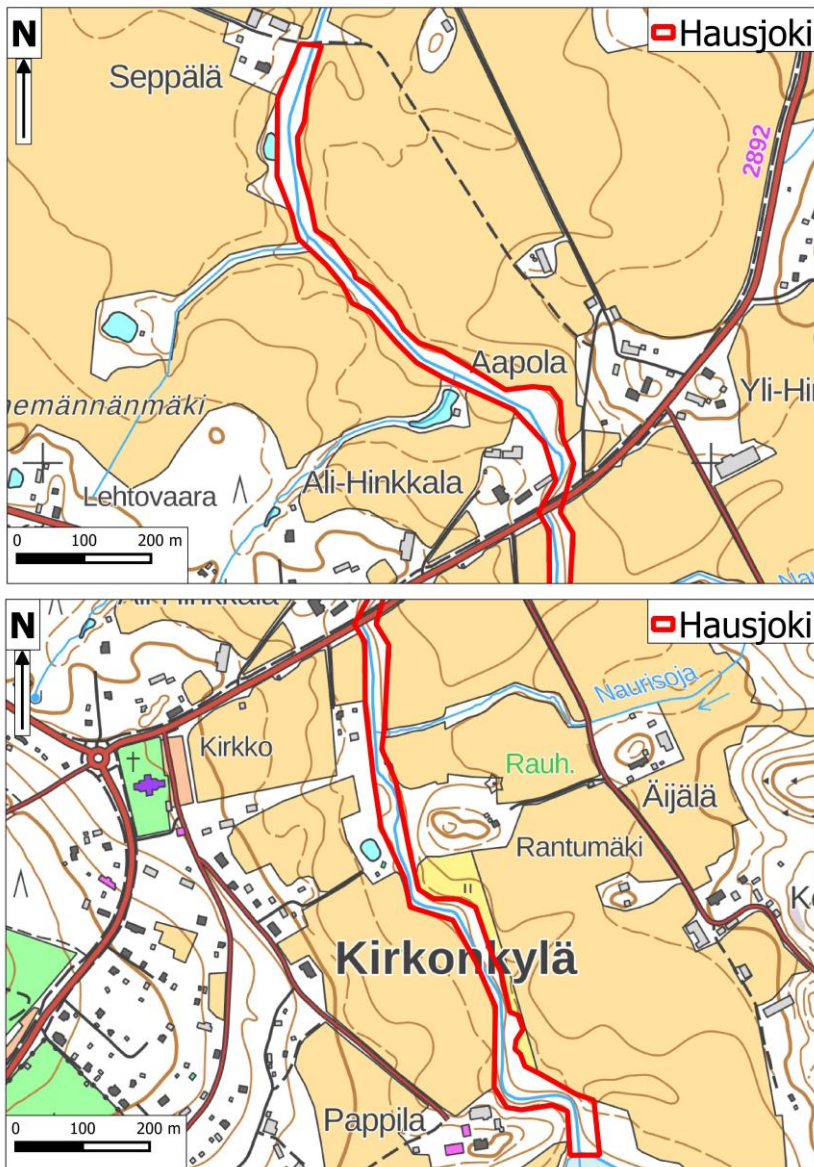
19. Hausjoki

Kuivatun Hausjärven ojista alkunsa saava Hausjoki virtaa kirkonkylän itäpuolella kohti pohjoista (kartat 29-30). Tämän matalan ja kapean pikkujoen (kuva 19) uoma on aikoinaan muokattu mutta paikoin uoma on jo palautumassa luonnontilaisemman kaltaiseksi. Vuoden 2020 vesiluontotyypiselvityksessä (Makkonen 2020) joen varren arvokkaimmat osat rajattiin erilleen mutta tässä työssä mukaan otettiin laajempi jokiosuus. Hausjoen rannoilla kasvaa monin paikoin tiheää lehtimetsää kasvavaa rantalehtoa. Puustossa on mm. haapaa, harmaaleppää, koivua ja tuomea. Paikoin rantapuustoa on harvennettu voimakkaastikin ja kenttäkerros on muuttunut rehevän niittymäiseksi. Seppälän talon pohjoispuolella uoma on perattu valtaojaksi, eikä tätä osuutta siksi rajattu mukaan arvokkaaseen luontokohteeseen. Hausjoen sudenkorentolajistossa ei havaittu harvinaista lajistoa, mutta taimen nousee jokeen. Joenrannoilla oli vuonna 2021 useita viitakerttusen reviierejä. – pinta-ala 5,9 ha.

Maankäyttösuositus: Hausjoki on välittömine rantavyöhykkeineen paikallisesti arvokas luontokohde. Sen rannat tulisi säilyttää rakentamattomina. Joki muodostaa myös arvokkaan maisemaelementin kirkonkylän itäpuolen peltoaukean keskellä.

Kuva 19. Hausjokea keskikesän kuivaan aikaan.

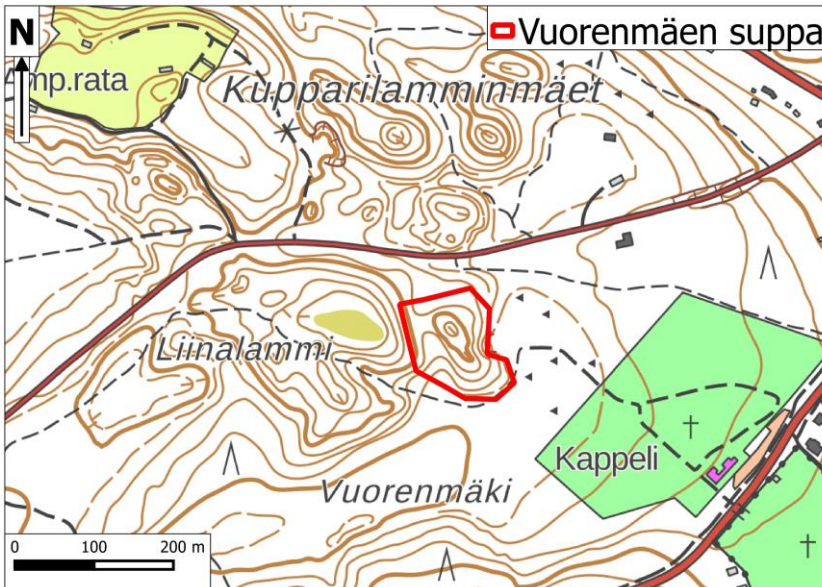

Kartat 29-30. Hausjoki.

20. Vuorenmäen suppa

Vuorenmäellä hautausmaan länsipuolella sijaitsee pieni ja syvä, hyvin jyrkkärintainen suppakuoppa (kartta 31), jossa kasvaa vanhaa kuusivaltaista metsää. Supan ylärinteillä puusto muuttuu vähitellen mäntyvaltaiseksi. Kohteella on muutamia pitkälle lahonneita maapuita ja kelo, ja metsässä on eri-ikäisiä puita, eikä puustoa ole aivan viime vuosikymmeninä käsitelty. Aivan supan pohja on hieman soistunut. Putkilokasvillisuus koostuu tavanomaista kangasmetsälajeista (mm. mustikkaa, riidenliekoa, kieloa, metsäkastikkaa, metsäimarretta ja metsäalvejuurta). Supan itäreunalle on läjitetty hautausmaalta tuotua puutarhajätettä, jota on valunut myös rinteeseen. Puutarhajätteen mukana rinteelle on levinnyt haitallista vieraslajia jättipalsamia. – pinta-ala 1,3 ha.

Maankäyttösuositus: Vuorenmäen suppa on paikallisesti arvokas luontokohde, jonka puuston olisi hyvä antaa kehittyä kokonaan luonnontilassa eikä supan reunalle tulisi enää läjittää puutarhajätettä. Kohde rajautuu kohteeseen 9 Liinalammin suppasuo.

Kartta 31. Vuorenmäen suppa.

21. Kajannon metsälaidun ja haka

Kajannon tilan mailla (kartta 32) sijaitsee aikoinaan laitumena ollut hakamaa ja metsälaidun (kuva 20), joka luokiteltiin Kanta-Hämeen perinnemaisemainventoinneissa maakunnallisesti arvokkaaksi (Talvia 2000). Pääosaa kohteesta niitetään yhä ilmeisesti vuosittain. Kohteen eteläosan puustoa on myös harvennettu siten, että aluetta etelässä sivuavan peltotien lähistö on nykyään avointa. Alkuperäisessä kohderajauksessa mukana ollut itäosa on sittemmin avohakattu eikä siellä enää ole perinnebiotooppiarvoja, minkä vuoksi tämä alue on rajattu pois kohteesta. Myöskään pohjoisosan mäenrinteillä puustossa ja kasvillisuudessa ei ole havaittavissa perinnebiotooppien piirteitä. Muuten kohde on edelleen edustava. Länsiosassa on vanhoja koivuja, joiden lomassa kasvaa nuorempaa puustoa ja siellä on myös kookkaita koivupötkkelöitä. Kasvistoon kuuluu monipuolinen joukko niittykasveja. Huomiota kiinnittää varsinkin purtojuuren runsaus. Muita runsaita lajeja ovat särmäkuisma, poimulehdet, ojakellukka ja nurmirölli. Lisäksi tavataan esim. metsäkurjenpolvea, huopaohdaketta, rätvänää, eteläntuoksusimaketta, ahomataraa, päivänkakkaraa ja peurankelloa. Aiemmin havaittuja virnasaraa, jäkkiä ja nurmitatarta ei nyt nähty, mutta todennäköisesti ne kasvavat kohteella edelleen. Hakamaalle kaivettu lampi on kasvanut umpeen järvikortteikoksi. Sen rannalta aiemmin löydettyä keltasaraa ei nyt havaittu. – pinta-ala 4,2 ha.

Maankäyttösuositus: Edelleen maakunnallisesti arvokkaaksi luokiteltavan metsälaitumen ja haan hoitoa kannattaa jatkaa. Kohde täyttää myös valtakunnalliset Metso -kriteerit (luokka I) ja metsälaitumet ja hakamaat ovat äärimmäisen uhanalaisia luontotyyppejä.

Kartta 32. Kajannon metsälaidun ja haka.

Kuva 20. Kajannon metsälaitumen ja haan länsiosaa.

5. PESIMÄLINNUSTO

5.1 Menetelmät

Osayleiskaava-alue on niin laaja, ettei koko alueen kattavan tarkan pesimälinnustoselvityksen laatiminen ole yleiskaavatasolla tarkoituksenmukaista. Sen sijasta keskityttiin selvittämään tiettyjen osa-alueiden linnustoa.

Linnustoselvitys aloitettiin kahdella maaliskuussa tehdyllä pöllökuuntelukierroksella. Ensimmäinen kuuntelukerta oli 10.3. illalla-iltayöllä, jolloin sää oli selkeä, heikkotuulinen ja kylmä (lämpötila -13 °C - -17 °C). Toinen kuuntelukerta oli 22.3. illalla-iltayöllä, jolloin sää oli selkeä, tyyni ja hieman lämpimämpi (lämpötila -5 °C - -7 °C). Olosuhteet olivat siten suhteellisen hyvät, joskin ensimmäisenä iltana kylmyys saattoi heikentää pöllöjen aktiivisuutta. Pöllöjä havainnoitiin ajamalla autolla ja pysähdellen säännöllisin välimatkoin kuuntelemaan. Kartoitukset kattoi koko osayleiskaava-alueen suhteellisen kattavasti.

Varsinaisia koko linnustoon keskittyviä kartoituskierroksia tehtiin kahtena aamuna kesäkuussa. Ne keskittyivät taajama-alueille ja niiden läheisyyteen. Ensimmäinen kartoituskierto oli 2.6. klo 5.30-8.00, jolloin sää oli melko viileä (lämpötila +7 °C - +14 °C), selkeä ja tyyni. Toinen kartoituskierto tehtiin 20.6.2021 klo 6.20-10.00. Sää oli silloin lämmin (lämpötila jo kartoituksen alkaessa +21 °C), selkeä ja heikkotuulinen. Kuljettu reitti on merkitty karttoihin 11-14. Yleisten, uhanalaisuusarvioinnissa elinvoimaisiksi luokiteltujen ja EU:n lintudirektiivin I -liitteeseen sisältyvätkä lajien havaintopaikkoja ei merkitty muistiin, mutta lajit kirjattiin. Sen sijaan kaikkien uhanalaisten, silmälläpidettävien, EU:n lintudirektiivin I -liitteen ja harvinaisten lajien reviirit merkittiin kartalle. Edellä kuvatun lisäksi linnustoa havainnoitiin myös luontoselvityksen muiden osioiden maastotöiden yhteydessä, minkä ohella käytettiin saatavilla olleita kirjallisia lähteitä (mainittu kirjallisuusluettelossa).

5.2 Tulokset ja niiden tulkinta

Osayleiskaava-alueella tai sen lähiympäristössä ei ole kansallisesti tärkeitä lintualueita (FINIBA-alueet) tai maakunnallisesti arvokkaita lintualueita (Aintila ym. 2016). Rajaportinmäen-Koiraniityn alueella sijaitsee pitkään asuttuna ollut vaarantuneen hiirihaukan reviiri (Suomen Lajitietokeskuksen aineistot).

Hikiän ja kirkonkylän taajamissa pesii tavanomaista taajamalinnustoa. Linnustoon kuuluu eräitä yhä tavallisia, mutta voimakkaan vähenemisensä vuoksi uhanalaisiksi tai silmälläpidettäviksi luokiteltuja lajeja. Tällainen laji on erittäin uhanalainen tervapääsky, joka pesii rakennuksissa mm. Hausjärven kirkolla. Muita taajamalintuja ovat erittäin uhanalainen viherpeippo ja silmälläpidettävät harakka ja västäräkki. Myös vaarantunut haarapääsky kuuluu yhä pesimälajistoon, mutta aiemmin tuiki tavallista räystäspääskyä (erittäin uhanalainen) ei nähty.

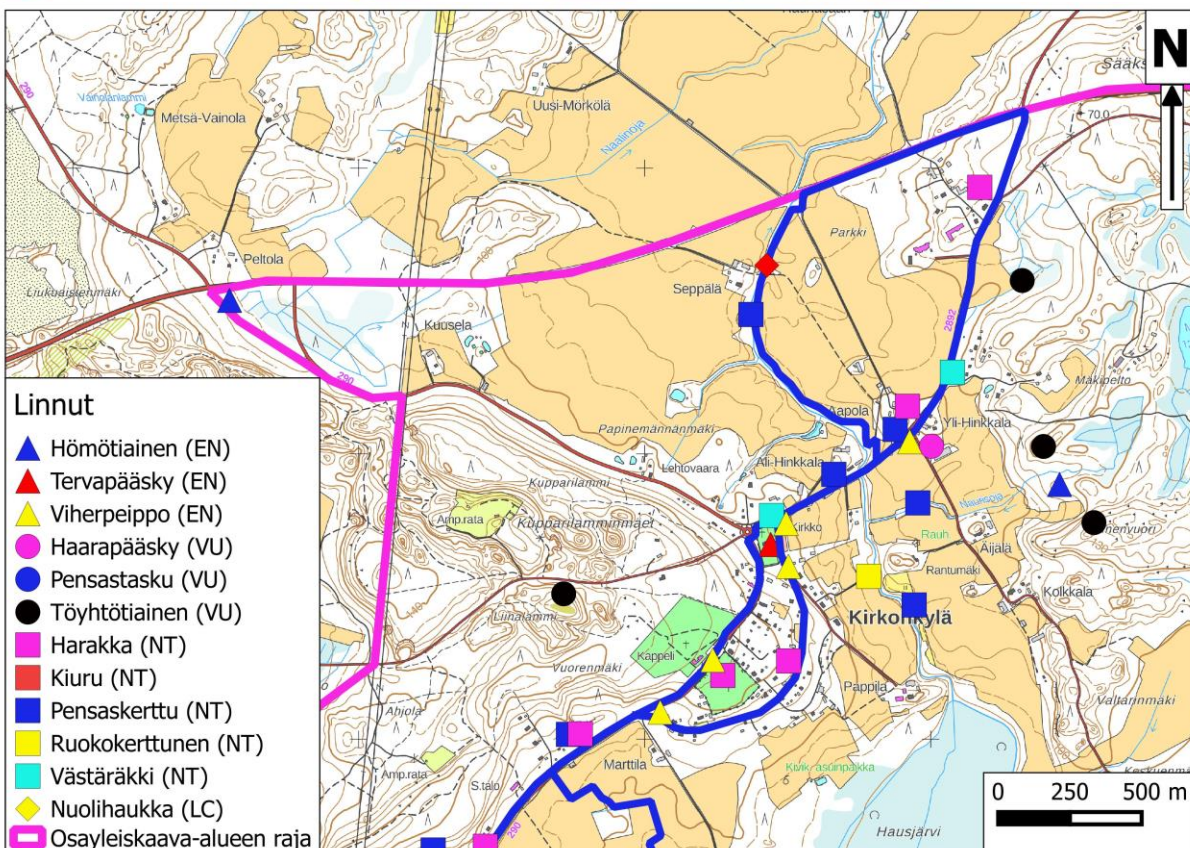
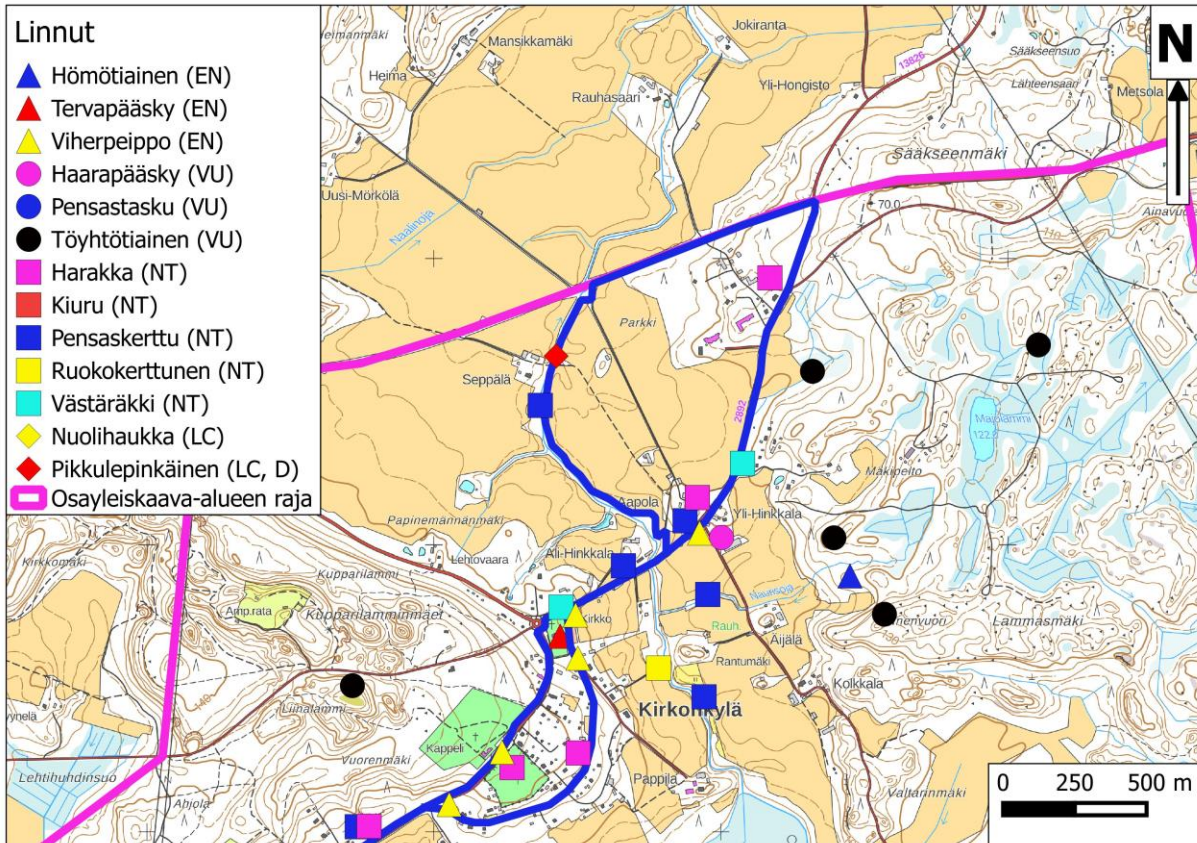
Karttoihin 33-37 on merkitty havaintoja taajamissa ja niiden ulkopuolella havaituista uhanalaisista, silmälläpidettävistä tai EU:n lintudirektiivin I -liitteeseen sisältyvistä lajeista. Linnustoa ei kartoitettu kattavasti, joten todellisten reviirien määrä on varmasti suurempi. Havainnot antavat kuitenkin jonkinlaista yleiskuvaa. Erittäin uhanalainen hömötiainen on vanhojen havumetsien lintu, joka pesii vielä harvalukuisena osayleiskaava-alueella. Vaarantunut töyhtötiainen on sitä hieman runsaampi. EU:n lintudirektiivin I -liitteeseen sisältyvällä pikkulepinkäisellä oli muutamia reviirejä mm. hakkuuaukeilla. Silmälläpidettävä käenpiika ja palokärki (EU:n lintudirektiivin I -liite) ovat harvalukuisia.

Hausjärven kirkonkylän ja Hikiän välisen peltolakeuden linnustoon kuuluvat mm. silmälläpidettävä kiuru ja vaarantunut pensastasku. Silmälläpidettävä punavarpunen havaittiin taajaman reunalla matonpesupaikan lähistöllä. Nuolihaukalla oli pesä pellon keskellä sijaitsevassa metsäsaarekkeessa Hausjärven länsipuolella. Ruokaileva kurki nähtiin pesimäaikaan Hausjärven länsipuolen pellolla ja se saattoi pesiä Hausjärven kosteissa metsissä ja soilla.

Yölaulajista runsain kanta näyttää olevan viitakerttusella, jolla oli useita reviirejä Hausjärven rannalla sekä taajamissa. Myös ruokokerttusia havaittiin muutamissa paikoissa, mm. Lieslammin ruovikossa. Satakieli kuultiin vain Hausjoen rannalla ja ruisrääkkää ei havaittu lainkaan, mutta se voi pesiä pelloilla ajoittain.

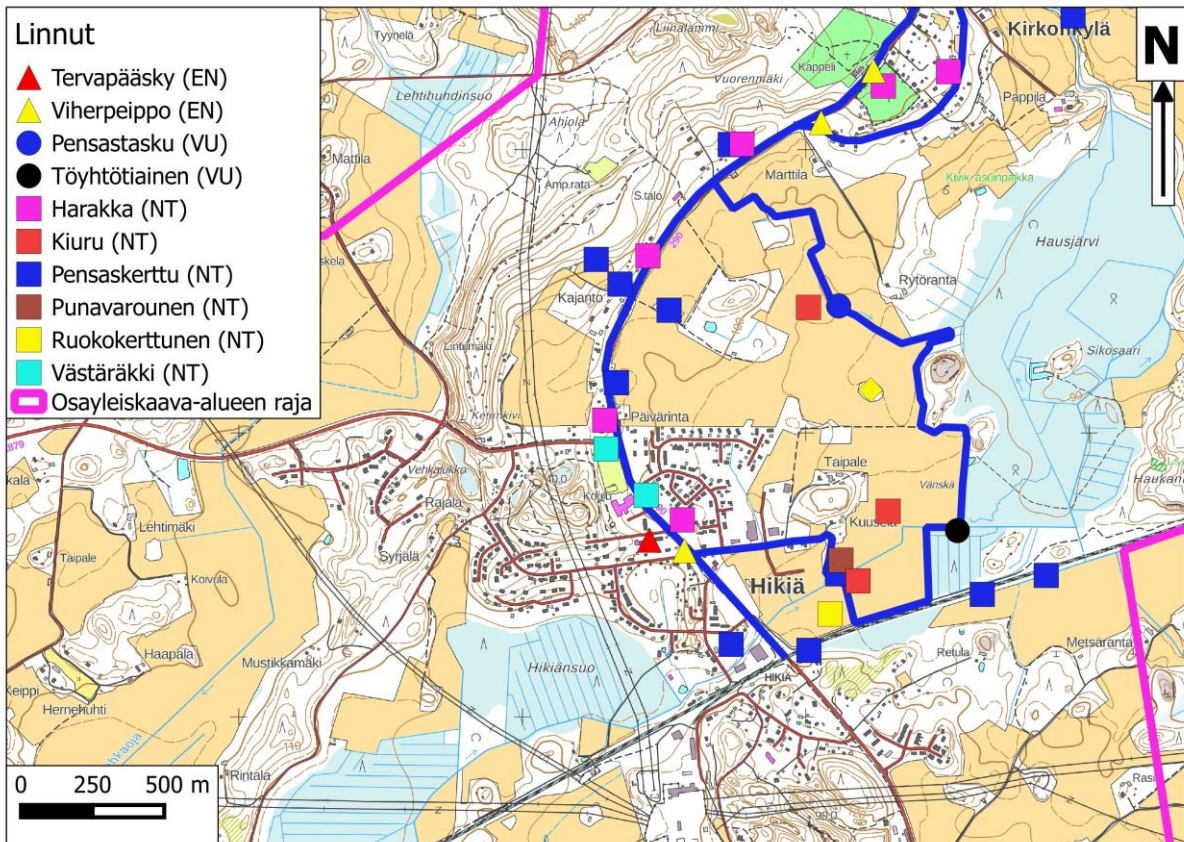
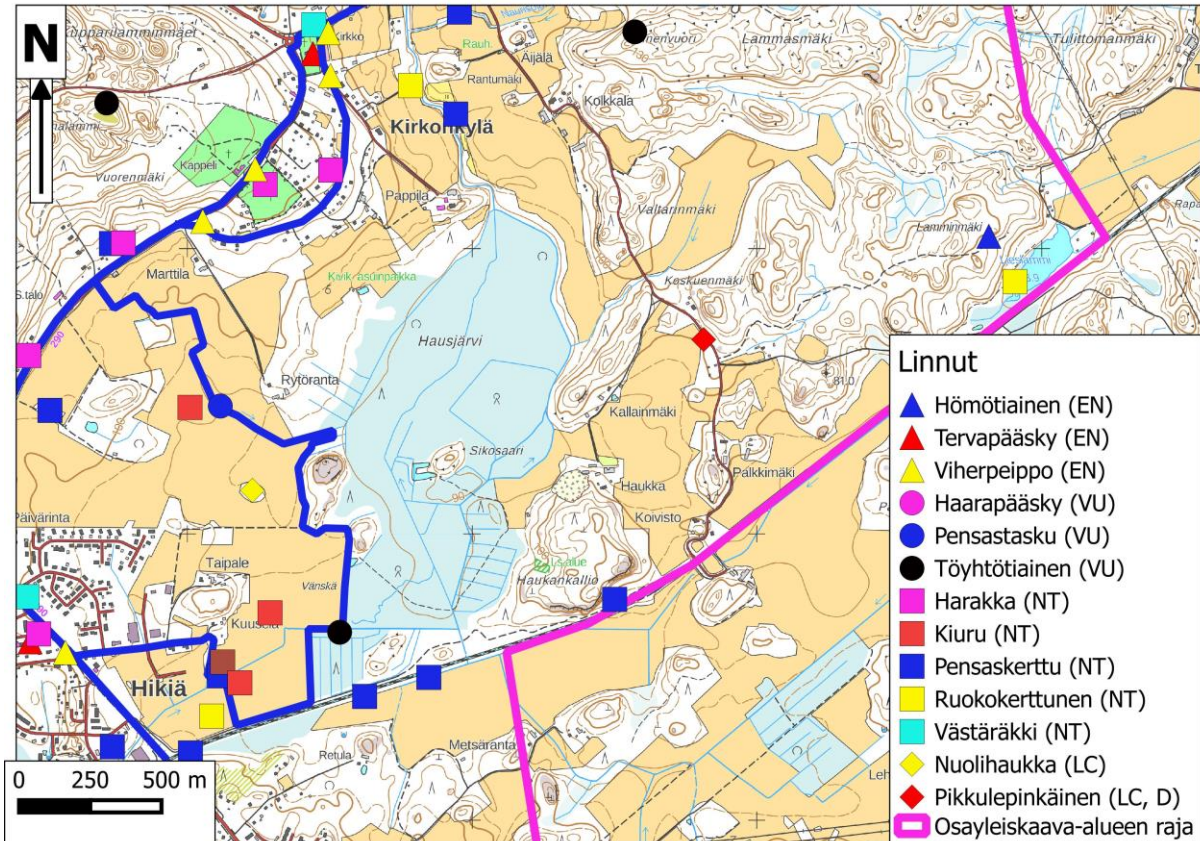
Linnuston kannalta keskeistä olisi säilyttää laajoja ja yhtenäisiä rakentamattomia metsäalueita, joissa mm. petolinnut voisivat pesiä ilman häirintää. Rauhallisimpia näistä ovat Majolammin - Lieslammin ja Kekomäen – Korkeamäen alueen metsät.

HAUSJÄRVEN HIKIÄN JA KIRKONKYLÄN OSAYLEISKAAVAN LUONTO- JA LIITO-ORAVASELVITYS

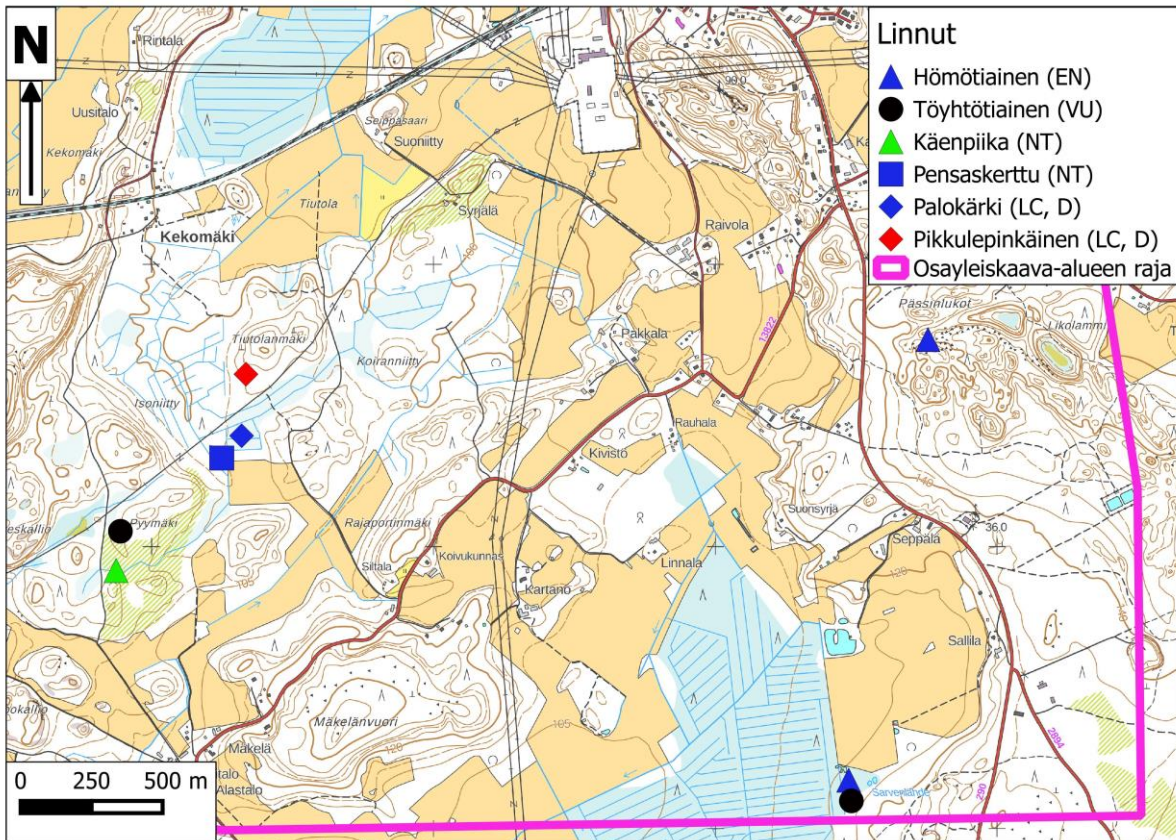

Kartat 33-34. Tärkeimpien lintujen reviirejä. Kartoituksessa 2.6. ja 20.6. kuljettu reitti merkitty sinisellä.

HAUSJÄRVEN HIKIÄN JA KIRKONKYLÄN OSAYLEISKAAVAN LUONTO- JA LIITO-ORAVASELVITYS

Kartat 35-36. Tärkeimpien lintujen reviirejä. Kartoituksessa 2.6. ja 20.6. kuljettu reitti merkitty sinisellä.

Kartta 37. Tärkeimpien lintujen reviirejä.

6. LEPAKOT

Kaikki Suomessa esiintyvät lepakkolajit sisältyvät EU:n luontodirektiivin IV-liitteeseen, joten niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen ja hävittäminen on kielletty.

6.1 Menetelmät

Työhön ei sisällynyt koko osayleiskaava-aluetta koskevaa yksityiskohtaista lepakkokartoitusta, vaan havainnoinnissa keskityttiin taajamiin ja niiden lähialueisiin. Tavoitteena oli saada yleiskuva osayleiskaava-alueen lepakoista keskittyen erityisesti Hikiään ja kirkonkylään.

Lepakkoja havainnoitiin detektorilla kolmena yönä (taulukko 1). Työ aloitettiin aikaisintaan noin puoli tuntia auringonlaskun jälkeen. Sääolosuhteet olivat kaikkina öinä hyvät. Käytännössä lepakkoja kartoitettiin ajamalla hitaasti (10-15 km / tunnissa) autolla teitä pitkin samalla havainnoiden detektorilla lepakoita. Tällä menetelmällä voidaan saada

yleiskäsitys laajan alueen lajistosta. Kaikkien havaittujen lepakkojen laji ja GPS-laitteella mitattu havaintopaikka kirjattiin muistiin. Isoviiksisiippaa ja viiksisiippaa ei eroteltu, sillä näitä kahta toisilleen läheistä lajia ei ole mahdollista erottaa detektorilla. Lisäksi kirjattiin tieto siitä, oliko kyseessä ohilentävä vai paikalla saalistava yksilö.

Lepakoille sopivia päiväpiiloja sekä talvehtimis- ja lisääntymispaikkoja (kolopuita, louhikoiden ja jyrkänteiden onkaloita ja rakoja, maakellareita, pönttöjä ym.) etsittiin muun maastotyön ohessa. Rakennuksia ei tutkittu.

Päivä	Laskenta-aika	Sää
7.7.2021	0.05-2.00	Lämpötila +20 °C - +18 °C, heikkoa tuulta, vaihtelevaa pilvisyyttä
23.-24.7.	22.50-0.55	Lämpötila +14 °C - +11 °C, heikkoa tuulta, puolipilvistä
24.8.2021	21.35-23.35	Lämpötila +11 °C - +10 °C, heikkoa tuulta, pilvistä

Taulukko 1. Detektorihavainnointiajat ja vallinnut säätila.

6.2 Tulokset ja niiden tulkinta

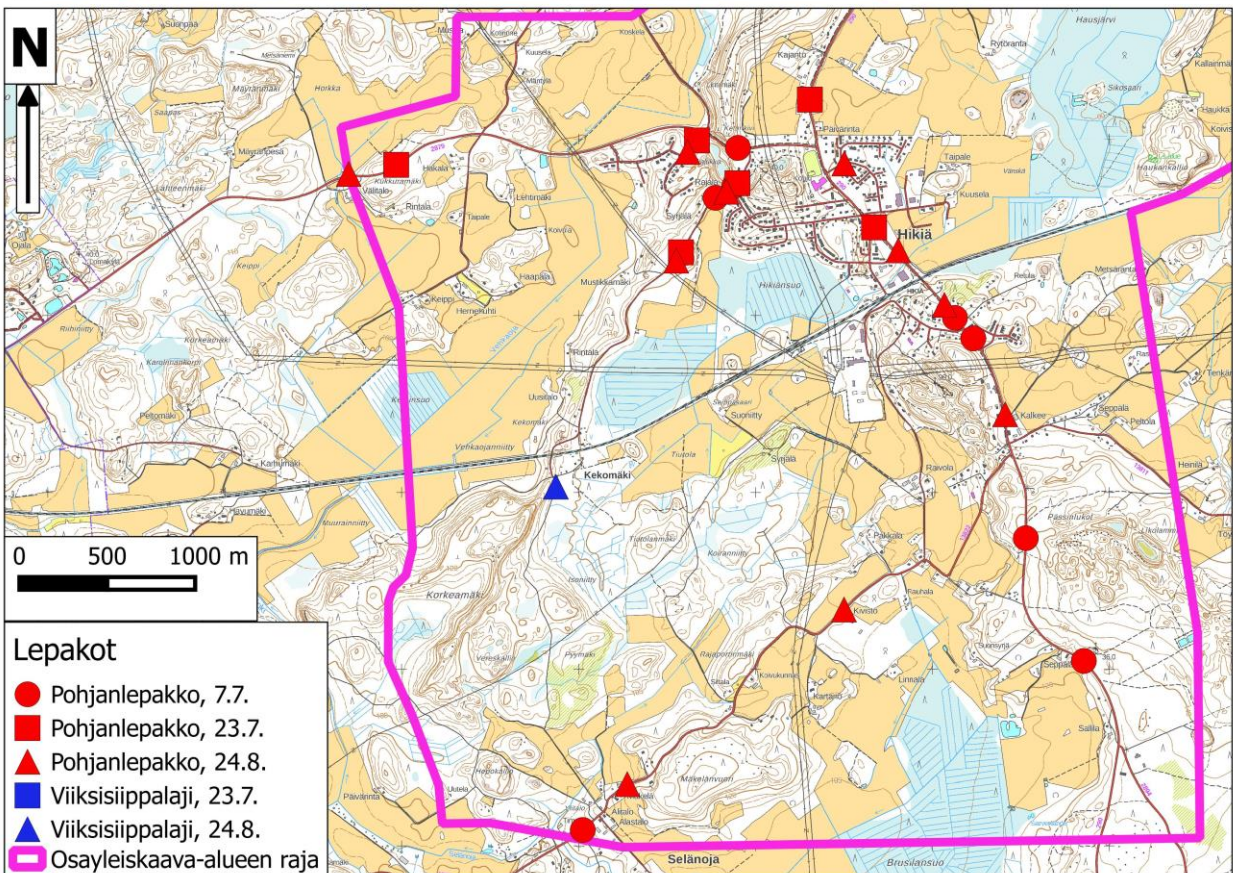
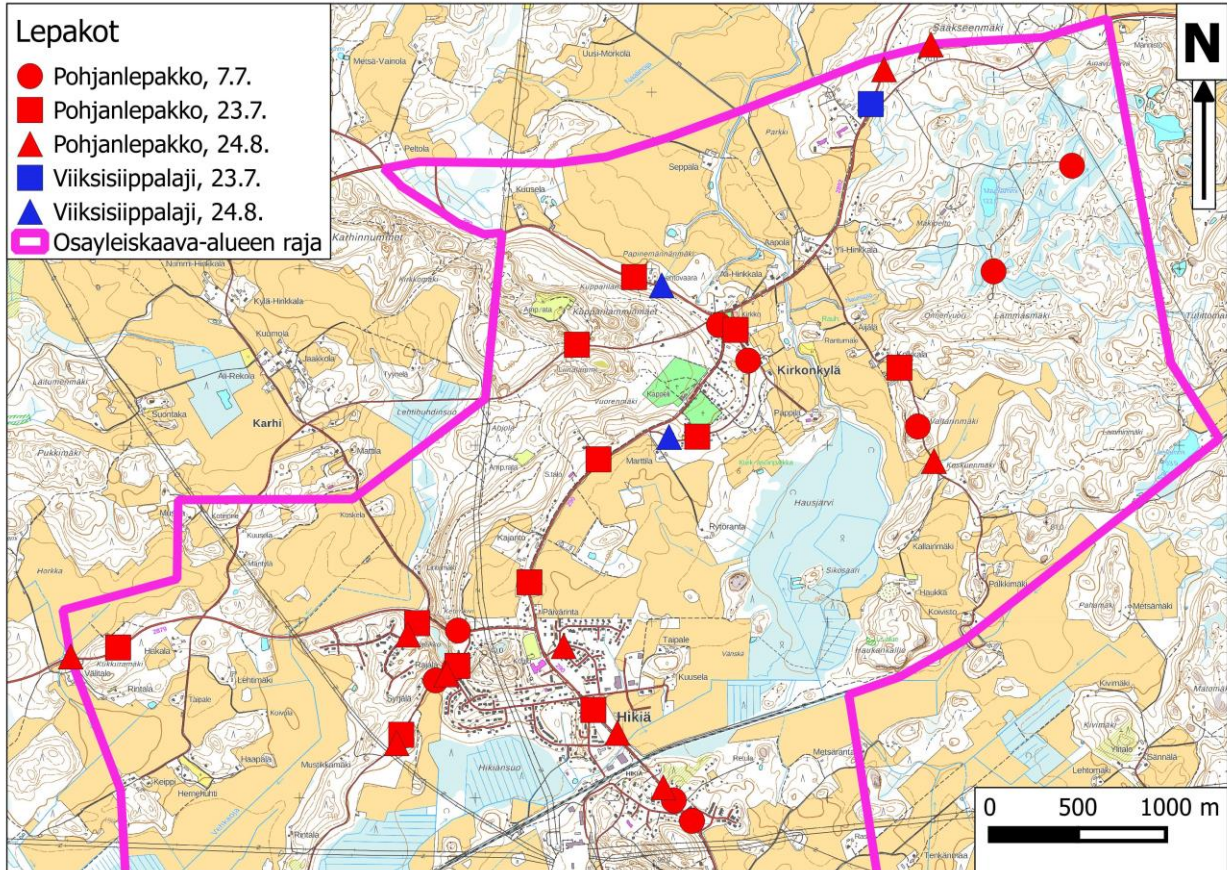
Detektorilla saadut lepakkohavainnot on merkitty karttoihin 38-39. Kartoituksissa havaittiin lähinnä pohjanlepakoita, joita tavattiin melko runsaasti niin Hikiän kuin kirkonkylänkin taajamissa. Haja-asutusalueilta havaintoja kertyi niukemmin. Lisäksi kuultiin joitakin viiksisiippoja / isoviiksisiippoja.

Taajamista saadut havaintomäärät vastasivat melko hyvin ennako-odotuksia. Erilaisia reunavyöhykkeitä suosiva pohjanlepakko on tavallinen niin maisemaltaan rikkonaisilla maaseutualueilla kuin kylissä ja jopa kaupungeissakin. Laajoja peltoaukeita laji muiden lepakoiden tapaan karttaa. Viiksisiippa ja isoviiksisiippa suosivat metsäisempiä ympäristöjä. Niiden havaintomäärät olisivat varmasti olleet suurempia, jos kartoitusta olisi tehty jalkaisin ja enemmän metsissä. Vesisiipan puuttuminen ei ollut yllätys, sillä alueella ei ole muita sille hyvin sopivia ympäristöjä kuin kenties Hausjoki.

Päiväpiiloiksi sopivia kolopuita löytyi sieltä täältä. Lisäksi jyrkänteillä on paikoin lepakoille sopivia rakoja. Lepakot voivat käyttää myös linnunpönttöjä ja alueella on runsaasti niille sopivia rakennuksia, joissa voi olla myös lisääntymiskolonioita.

Kaiken kaikkiaan lepakoille erityisen tärkeitä ruokailu- tai lisääntymisalueita ei voitu paikantaa, mutta lepakkolajistoa olisi hyvä selvittää tarkemmin asemakaavavaiheessa.

HAUSJÄRVEN HIKIÄN JA KIRKONKYLÄN OSAYLEISKAAVAN LUONTO- JA LIITO-ORAVASELVITYS

Kartat 38-39. Lepakkohavainnot.

7. LIITO-ORAVA

7.1 Menetelmät

Liito-orava suosii varttuneita, tiheitä kuusisekametsiä, joissa kasvaa kookkaita haapoja. Se pesii puunkoloissa, pöntöissä ja oravan rakentamissa risupesissä, joskus myös rakennuksissa. Laji on uhanalainen ja se on mainittu EU:n luontodirektiivin liitteessä IV, minkä vuoksi liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain 49 §:n nojalla.

Liito-oravan luotettavin kartoitusjakso ajoittuu maaliskokuulle, jolloin sen papanat ovat väriltään keltaisia – kellertäviä ja siten helpommin havaittavissa kuin kesän ruskeat papanat. Lisäksi keväällä kasvillisuus ei haittaa jätösten havaitsemista. Papanoiden löytyminen osoittaa varsin luotettavasti liito-oravan esiintyvän alueella, joskin vain yksittäisten papanoiden löytyminen yhden tai muutaman puun tyveltä voi viitata myös eläinten tilapäiseen pysähtymiseen niiden siirtyessä alueelta toiselle. Mikäli jätöksiä löytyy vähänkin runsaammin, käyttää liito-orava aluetta pysyvämmän. Runsaan papanamäärän löytyminen kolopuun alta, ympäröivää puustoa selvästi järeämmän tuuhealatuksisen kuusen tyveltä tai linnunpöntön alta viittaa vahvasti pesintään. Usein pesäpuiden tyvirungoilla on myös virtsaamisjälkiä. Liito-oravat suosivat pesäpuinaan varsinkin tiheiköissä kasvavia puita, sillä tiheä puusto antaa suojaa saalistajilta.

Kaikki osayleiskaava-alueella sijaitsevat liito-oravalle potentiaalisesti sopivat metsät kartoitettiin huhti-toukokuussa 2021. Maa oli kartoitusten alkaessa jo pääosin lumeton. Kartoitettavat metsät valittiin ilmakuvatulkinnan perusteella siten, että kaikissa varttuneissa metsiköissä käytiin vähintään pikaisesti. Jos metsä vaikutti maastossakin liito-oravalle sopivalta, kartoitettiin se tarkemmin. Kaikki aiemmin tiedossa olleet (Mäkinen 2010 ja Lajitietokeskuksen aineistot) elinpiirit luonnollisesti tutkittiin.

Kartoitus tehtiin etsimällä papanoita runkomaisten haapojen sekä kookkaimpien kuusten ja koivujen tyviltä., mikä on lajin kartoituksessa vakiintunut menetelmä (Nieminen 2017). Löydetyistä papanapuista kirjattiin muistiin GPS:llä mitatut koordinaatit, puulaji ja rinnankorkeusläpimitta sekä tieto siitä, onko puussa koloja. Lisäksi laskettiin papanamäärä. Elinpiirin ydinalueen (elinpiirin ne osat, joita liito-oravat käyttävät aktiivisimmin ja jotka ovat esiintymän elinvoimaisena säilymiselle välttämättömiä) rajat määritettiin papanoiden ja liito-oravalle sopivan metsän esiintymisen perusteella. Monesti rajat ovat helposti määriteltävissä, sillä ydinalueet rajautuvat usein peltoihin, avohakkuisiin

tai taimikoihin. Erillisiä ruokailualueita ei tässä työssä löydetty. Lopuksi arvioitiin liito-oravien tarvitsemia puustoyhteyksiä. Työssä paikannettiin myös ne liito-oravalle sopivat metsiköt, jossa laji ei tällä hetkellä elä.

7.2 Tulokset ja niiden tulkinta

7.2.1 Löydetty elinpiiri

Osayleiskaava-alueelta löytyi vain yksi asuttu liito-oravan elinpiiri. Se sijaitsee Hikiän asemalla rautatien eteläpuolella (kartta 40). Elinpiirin ydinalue sijaitsee järeässä haavikossa, jossa on runsaasti alikasvoskuusta. Yhden kolohaavan tyveltä löytyi kaksi liito-oravan papanaa. Niitä saattoi kuitenkin olla useammankin puun alla, sillä ydinalue jatkuu pientalon pihaan, josta papanoita ei etsitty. Metsä on laadultaan liito-oravalle erinomaisesti sopivaa ja siellä on toinenkin kolohaapa. Liito-oravalle erinomaisesti sopivaa kuusi-haapametsää on myös Hikiäntien länsipuolella rautatiestä etelään. Papanahavainnoista hieman itään metsä muuttuu varttuneeksi kuusikoksi, joka sekini sopii liito-oravalle. Sen sijaan noin 500 m kaakkoon sijaitsevat metsät, joista löytyi papanoita vuonna 2010 (kohde Retula vuoden 2010 liito-oravaselvityksessä), on hakattu. Nykyiseltä ydinalueelta on parhain puustoyhteys länteen Hikiäntien yli.

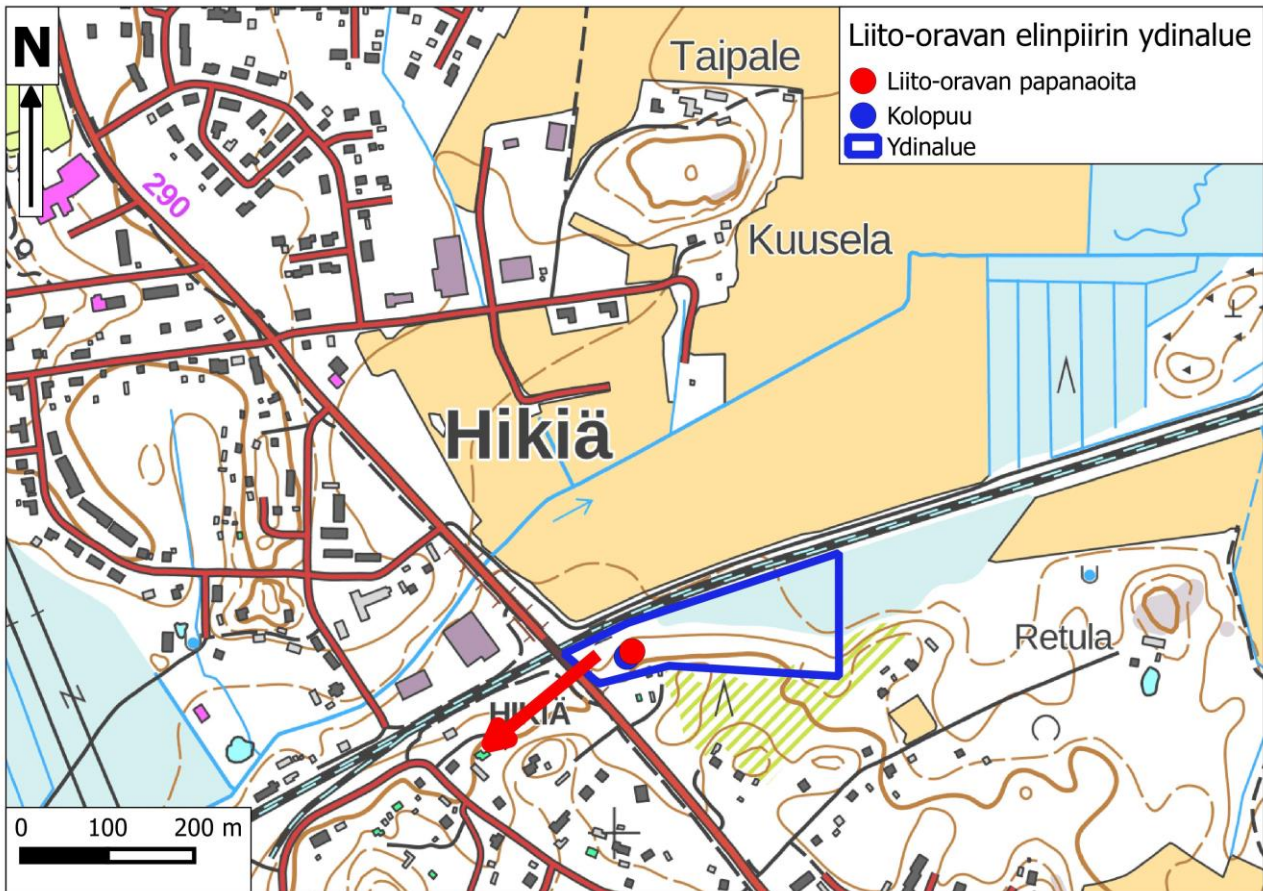
7.2.2 Aiemmin tunnetut autoituneet elinpiirit

Osayleiskaava-alueelta tunnetaan muutamia muitakin liito-oravaesiintymiä, joista ei nyt löydetty papanoita tai muita merkkejä liito-oravan esiintymistä. Pääosa niistä on edelleen liito-oravalle sopivaa metsää, joten liito-oravat voivat asuttaa ne taas tulevaisuudessa. Nämä metsiköt on rajattu karttoihin 41-43. Rajauksista on poistettu vuoden 2010 jälkeen hakatut osat.

Kirkonkylän koulun pohjoispuolella on vanhaa kuusikkoa, jossa kasvaa myös vähän järeää haapaa. Papanoita löytyi vuonna 2010 usean puun tyveltä, minkä lisäksi niitä havaittiin myös idempänä Kappalaisentien itäpuolella. Elinpiirin ydinalueeksi rajattiin tuolloin kuitenkin vain Kappalaisentien länsipuolella sijaitseva metsikkö. Hakattua länsireunaa lukuun ottamatta alueen metsät sopivat edelleen hyvin liito-oravalle

Hikiänsuon keskellä sijaitsee kolmion muotoinen varttunutta haavikkoa kasvava saareke, jossa on myös hieman kuusta. Kuusia kasvaa kuitenkin sen verran harvassa, että metsä on liito-oravan kannalta melko suojaton. Kolopuita on useita, mutta metsikkö on peltojen,

voimalinjan ja rämemännikön eristämä. Vuonna 2010 papanoita löytyi kuitenkin runsaasti, mutta nyt niitä ei löytynyt.

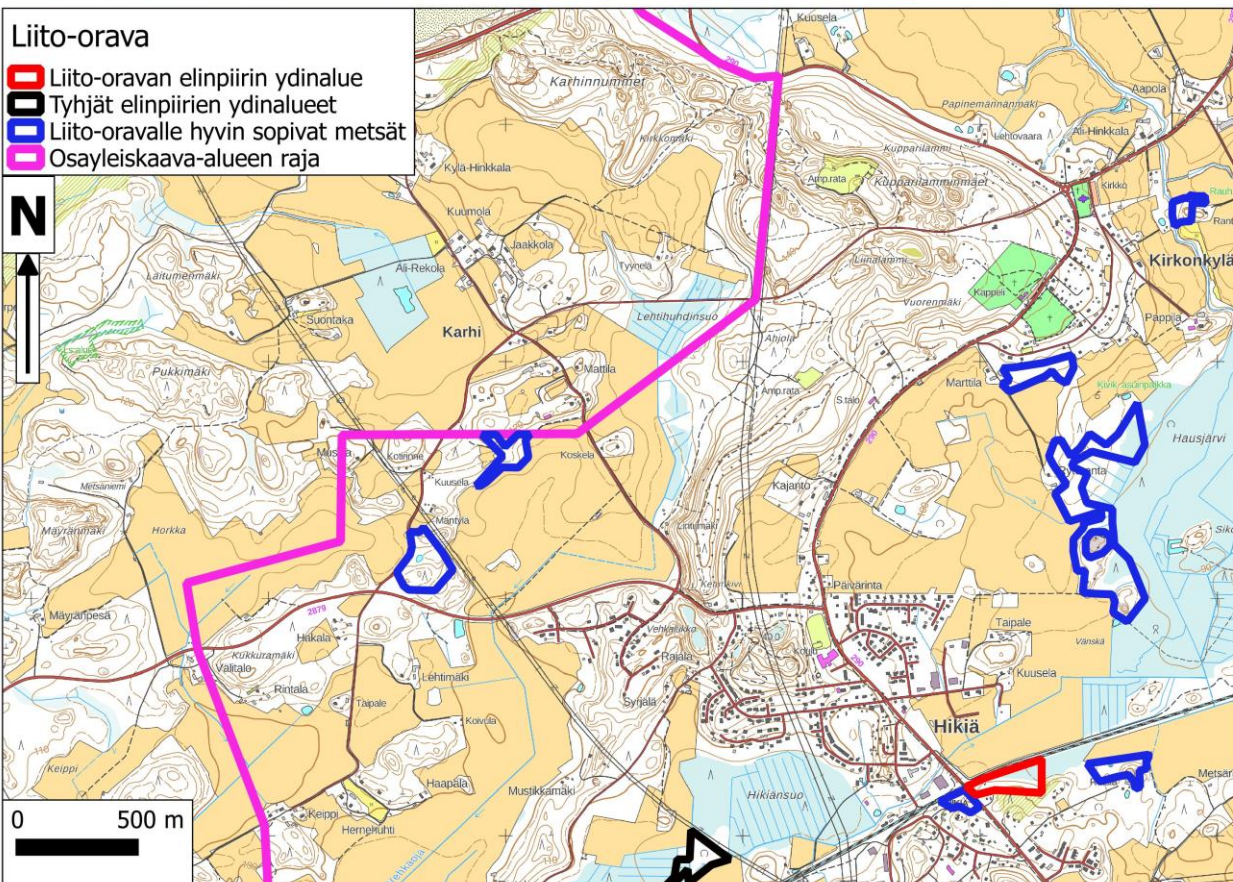
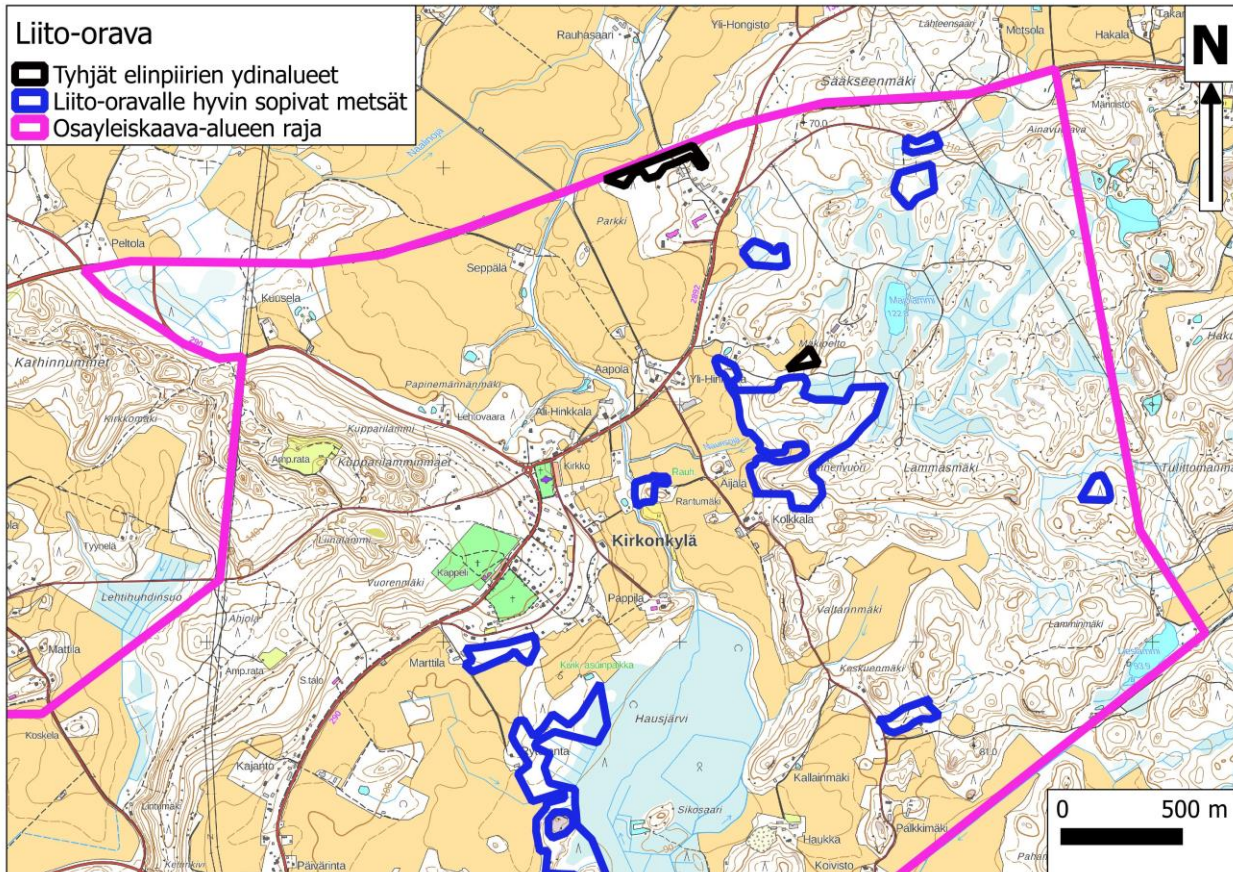

Kartta 40. Liito-oravan elinpiirin ydinalue Hikiän asemalla.

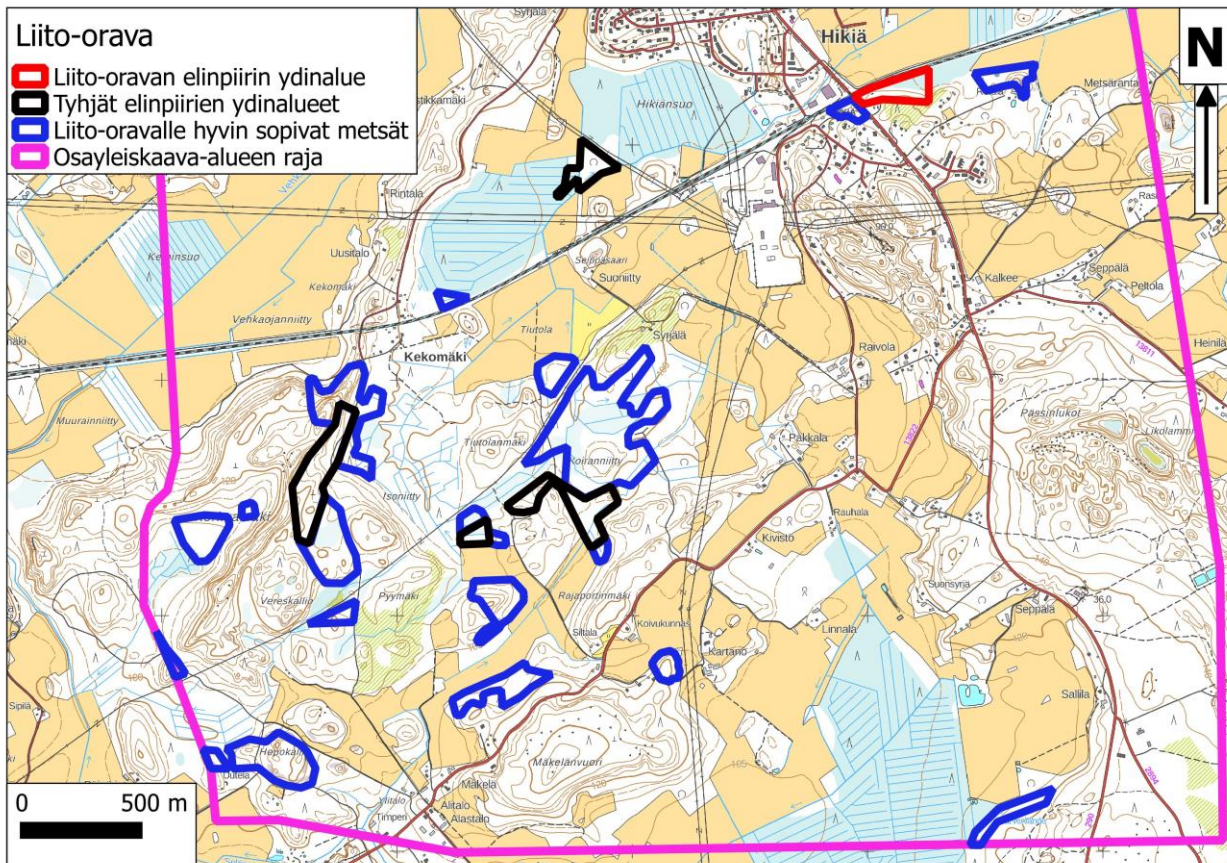
Korkeamäen – Rajaportinmäen alueella oli vuonna 2010 asuttu liito-oravan elinpiiri. Korkeamäen itärinteellä kasvaa yhä varttunutta kuusikkoa, jossa on muutamia järeitä haapoja. Metsää on kuitenkin harvennettu, mikä heikentää sen laatua liito-oravan kannalta. Myös Rajaportinmäen metsät ovat muuttuneet vuodesta 2010. Rajaportinmäki on avohakattu. Raajaportinmäestä luoteeseen pellon takana sijaitsevaa metsää on samoin avohakattu tai harvennettu erittäin voimakkaasti. Pakkalan luonnonsuojelualueella ja siitä itään kasvaa kuitenkin yhä liito-oravalle erinomaisesti sopivaa metsää.

Majolammesta runsaat 300 m lounaaseen Mäkipelto -nimisen pellon eteläpuolella on pieni liito-oravalle yhä erinomaisesti sopiva vanha kuusikko, jossa on järeitä haapoja. Metsiköstä löytyi liito-oravan pesäpuu vuonna 2006 (Suomen Lajitietokeskus).

HAUSJÄRVEN HIKIÄN JA KIRKONKYLÄN OSAYLEISKAAVAN LUONTO- JA LIITO-ORAVASELVITYS

Kartat 41-42. Liito-oravan elinpiirien ydinalueet ja lajille hyvin sopivat metsät.

Kartta 43. Liito-oravan elinpiirien ydinalueet ja lajille hyvin sopivat metsät.

7.2.3 Muut liito-oravalle sopivat metsät

Karttoihin 41-43 on rajattu muita liito-oravalle sopivia metsiä. Ne ovat varttuneita kuusivaltaisista metsistä, joissa kasvaa ainakin hieman haapaa tai muita lehtipuita.

7.2.4 Liito-oravaa koskevat maankäyttösuositukset

Karttaan 40 merkitty liito-oravan elinpiiri on lain tarkoittama lisääntymis- ja levähdyspaikka, jonka hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Samoin tulisi suhtautua tällä hetkellä tyhjinä oleviin lajille yhä sopiviin elinpiireihin, joilla liito-orava on aiemmin esiintynyt. Myös sellaisia liito-oravalle sopivia metsiä, joista ei ole aiempia liito-oravahavaintoja, tulisi pyrkiä säästämään. Liito-oravan ekologiaa kuuluu, että kaikki sopivat metsälaikut eivät ole yhtä aikaa asuttuina, sillä elinpiirin asukkaan kuoltua voi kulua jonkin aikaa ennen kuin seuraava yksilö löytää paikalle. Jos liito-oravalle sopiva metsä on tällä välin hakattu, pienenee lajille tarjolla olevan elinympäristön määrä. Nykyisessä metsänhoitomallissa ei uusia liito-oravalle sopivia metsiä ehdi muodostua ennen metsien harventamista ja päätehakkuuta. Liito-oraville sopivien metsälaikkujen välillä tulee myös säilyttää toimivat metsäyhteydet. Vaikka liito-oravat pystyvät liikkumaan yksittäisiäkin, riittävän lähellä

toisiaan kasvavia, puita käyttäen, on riittävän leveä metsäyhteys aina parempi, sillä tällöin mm. saaliiksi joutumisen riski on pienempi. Sinänsä liito-oravan elinpiiriin voi sisältyä myös lajille heikommin soveltuvia metsiköitä, kunhan siellä on myös tarpeeksi laadukkaita ydinalueita.

8. VIITASAMMAKKO

8.1 Kohteiden valinta ja menetelmät

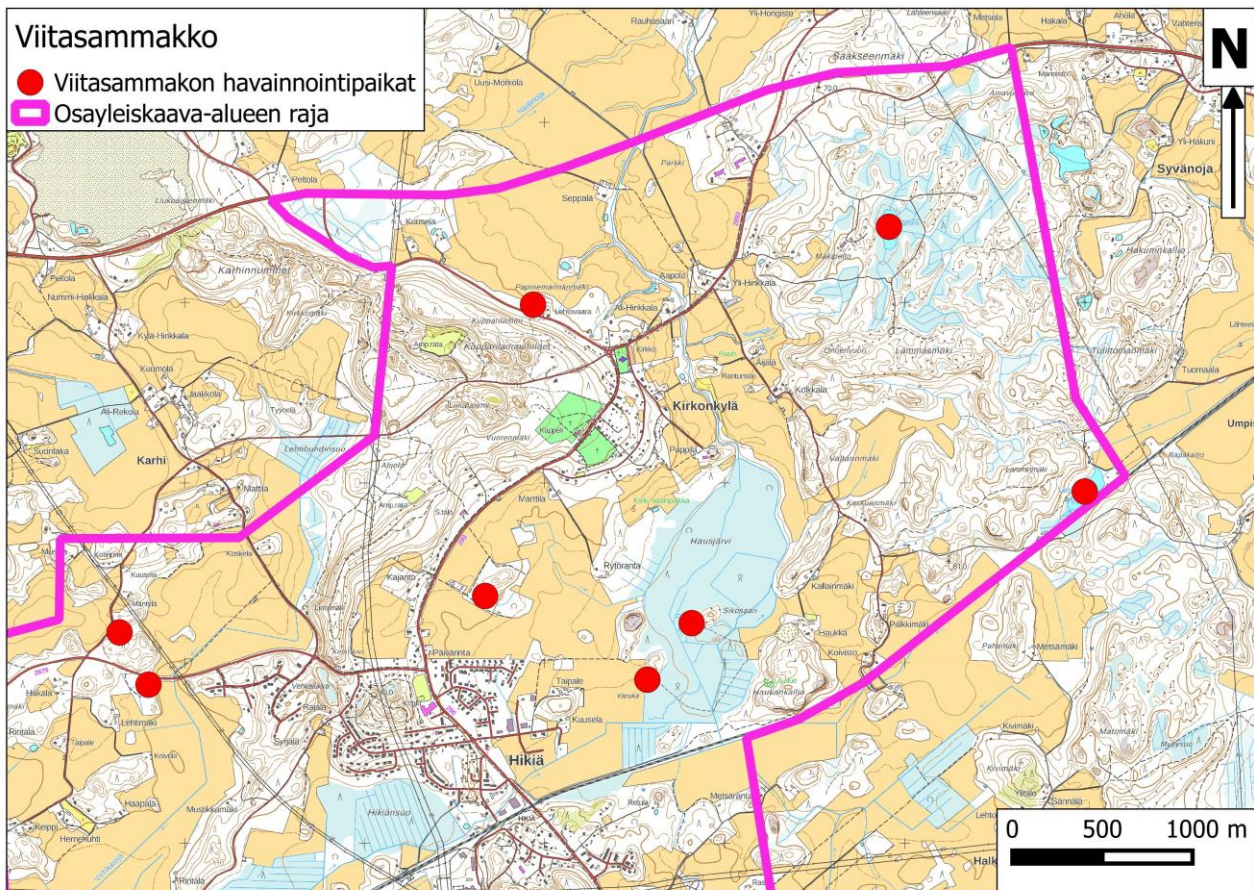
Viitasammakon elinympäristöä ovat suot, vesistöjen rannat ja erilaiset pienvedet kuten ojat ja lammet sekä näiden läheiset maa-alueet. Laji on mainittu EU:n luontodirektiivin liitteessä IV, ja sen lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain 49 §:n nojalla.

Viitasammakko muistuttaa ulkonäöltään huomattavan paljon tavallista ruskosammakkoa. Parhaiten lajit erottaa toisistaan kutuäänistä, jotka eroavat selvästi. Viitasammakon kutuääntely muistuttaa veden alle painetusta tyhjistä pullosta nousevien ilmakuplien pulputusta. Sen on kuvattu kuulostavan myös pienen koiran haukunnilta. Ruskosammakon kurnutuksesta selvästi poikkeava ääni on melko hiljainen, ja se kuuluu korkeintaan noin sadan metrin päähän.

Kartoituskohteiksi valittiin kartta- ja ilmakuvatulkinnan perusteella kutupaikoiksi todennäköisesti parhaimmin sopivat lammet. Piha- ja puutarhalammikot rajattiin pois kartoituskohteista asukkaiden kotirauhan suojaamiseksi. Kartoitetut kohteet olivat (merkitty myös karttaan 44):

1. Majolammi
2. Lieslammi
3. Tekolammet Hausjärven keskellä
4. Tekolampi Hausjärven länsireunalla
5. Lehtovaaran tekolammet
6. Tekolampi Kajannon haassa
7. Tekolampi Karhintien varrella
8. Tekolampi Mäntylästä etelään

Mahdollisia kutevia viitasammakoita havainnoitiin kahtena iltana toukokuussa klo 17-24 välisenä aikana. Ensimmäisenä havaintoilta 4.5. sää oli tyyni ja pilvinen ja ilman lämpötila vaihteli +9 °C:sta +6 °C:een. Toisena havaintoilta 13.5. oli tyynä, puolipilvistä ja sää oli lämmin (ilman lämpötila +22 °C - +16 °C). Kartoituksessa käveltiin varovasti lähelle rantaviivaa ja kyyristyttiin maahan kuuntelemaan noin 15 minuutin ajaksi. Pienillä lammilla kuuntelua tehtiin vain yhdestä pisteestä mutta laajemmilla kohteilla (Majolammi, Lieslammi ja Hausjärven keskiosan tekolammet) oli useampia kuuntelupisteitä.

Kartta 44. Viitasammakon havainnointipaikat.

8.2 Tulokset ja niiden tulkinta

Suomen Lajitietokeskuksesta saaduissa aineistoissa ei ole osayleiskaava-alueelta aiempia havaintoja viitasammakoista, eikä lajia havaittu nytkään. Lieslammilla kuultiin 13.5. kymmeniä kutevia rupikonnia. Kartoitetuista kohteista rehevä ja ruovikkorantainen Lieslammi vaikuttaa viitasammakon kutupaikaksi hyvin sopivalta. Kenties lammen patoaminen ja muu rantojen muokkaus on vaikuttanut sen laatuun viitasammakoiden elinympäristönä. Muut kartoitetut kohteet ovat pääosin karumpia ja / tai pinta-alaltaan pienempiä, eivätkä siten yhtä hyvin sovellu kutupaikoiksi. Havainnointipäivät ajoittuivat

suurella todennäköisyydellä viitasammakon kutuaikaan. Asemakaavavaiheessa viitasammakon esiintymistä tulisi kartoittaa uudelleen.

9. SUDENKORENNOT

9.1 Kohteiden valinta ja menetelmät

Sudenkorentoja kartoitettiin kohteilla, jotka kartta- ja ilmakuvatulkinnan perusteella vaikuttivat lajistoltaan todennäköisesti arvokkaimmilla ja joilla saattaisi esiintyä EU:n luontodirektiivin IV -liitteen lajeja. Käytännössä kyseeseen tulevat osayleiskaava-alueella lummelampikorento, täplälampikorento, sirolampikorento, idänkirsikorento ja kirjojokikorento. Viherukonkorento on tiukasti sidoksissa sahalehden esiintymiseen. Tätä kasvia ei kasva osayleiskaava-alueella.

Erityisesti keskityttiin lumme- ja täplälampikorennoille sopiviin kohteisiin. Kartoituskohteiksi valikoituivat Lieslammi, Majolammi ja Hausjoki. Lisäksi muualla osayleiskaava-alueella tarkkailtiin sudenkorentoja luontoselvityksen muiden osioiden maastotöiden yhteydessä. Tällöin pidettiin silmällä erityisesti idänkirsikorentoa.

Sudenkorentoja kartoitettiin kolmena päivänä klo 9.00-15.00 välisenä aikana. Kartoituspäivät ja niiden säätilat on esitetty taulukossa 2. Kartoituspäiviä oli tavanomaisen minimin neljän asemasta vain kolme, sillä kesäkuun puolivälistä alkanut yhtäjaksoinen hellejakso nopeutti sudenkorentojen kehitystä niin paljon, että loppukesän lajit olivat lennossa jo heinäkuun 20. päivän tienoilta alkaen. Tosin niiden yksilömäärät eivät 24.7. olleet vielä huipussaan. Lumme- ja täplälampikorentojen lento ajoittuu kesäkuun puolivälistä heinäkuun puoliväliin, joten niiden havaintomäärin elokuun kartoituskerran puuttuminen ei vaikuttanut. Aikuisina talvehtivia idänkirsikorentoja voi taas havaita jo keväällä.

Päivämäärä	Säätila
20.6.2021	Päivän ylin lämpötila +30 °C, kohtalaista tuulta, selkeää
6.7.2021	Päivän ylin lämpötila +29 °C, kohtalaista tuulta, puolipilvistä
24.7.2021	Päivän ylin lämpötila +18 °C, heikkoa tuulta, selkeää

Taulukko 2. Sudenkorentokartoituksen havaintopäivät ja säätila.

Kartoitus tehtiin rantoja pitkin kävelen. Majolampi kierrettiin kokonaan ympäri, mutta Lieslammilla ei liikuttu kesämökkien piholla. Hausjoen varsi käveltiin joen länsirantaa pitkin. Työssä keskityttiin aikuisten sudenkorentojen havainnointiin. Apuvälineinä käytettiin hyönteiskiikaria ja haavia, jolla yksilöitä pyydettiin tarvittaessa määritystä varten. Rauhoitettuja lumme- ja täplälampikorentoja tai muidenkaan lajien parittelevia tai vastakuoriutuneita yksilöitä ei kuitenkaan otettu kiinni. Pyydystetyt yksilöt vapautettiin vahingoittumattomina välittömästi määrityksen jälkeen. Kultakin kartoituskohteelta laadittiin jokaisella käyntikerralla lajiluettelo sekä arvioitiin kunkin lajin yksilömäärät seuraavan luokitusasteikon mukaan:

- 1: 1-2 yksilöä
- 2: 3-9 yksilöä
- 3: 10-30 yksilöä
- 4: yli 30 yksilöä

Lumme- ja täplälampikorentojen tarkoista havaintopaikoista merkittiin lisäksi muistiin koordinaatit. Lajistotiedon ohella kerättiin tietoa kunkin kohteen sudenkorentojen kannalta oleellisista ominaisuuksista kuten vesikasvillisuudesta (mm. kelluslehtiskasvustojen laajuus), mahdollisten avointen nevareunusten leveydestä ja lähiympäristön puustoisuudesta.

9.2 Tulokset ja niiden tulkinta

9.2.1 Lieslammi

Lieslammi on rehevä lampi, joka on padottu ja jonka itäosaa on muutenkin voimakkaasti muokattu. Itärannan kesämökkien pihat ulottuvat rantaan ja rannoilla on täyttömaata. Myös eteläpään mökkirannasta on ruopattu vesiväylä lammelle. Lammen länsiosa on kuitenkin säilynyt itäosaa paremmin. Siellä avovettä reunustaa laaja ruovikkoinen luhtaneva. Lisäksi on erillinen pieni kelluslehtiskasvillisuuden peittämä matala ja rehevä avovesilampare. Lieslammella on kaiken kaikkiaan runsaasti kelluslehtiskasvillisuutta. Lammella tavattiin seuraavat sudenkorentolajit (ilmoitettu myös suurimman päiväsumman mukainen runsasluokka):

<i>Aeshna juncea</i>	siniukonkorento	2
<i>Coenagrion hastulatum</i>	keihästyönkorento	1
<i>Coenagrion puella</i>	eteläntytönkorento	2
<i>Cordulia aenea</i>	vaskikorento	2
<i>Enallagma cyathigerum</i>	okatyönkorento	1

<i>Erythromma najas</i>	isotytönkorento	3
<i>Lestes sponsa</i>	sirokeijukorento	2
<i>Leucorrhinia caudalis</i>	lummelampikorento	2 (5 koirasta)
<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	täplälampikorento	1 (1 koiras)
<i>Leucorrhinia rubicunda</i>	isolampikorento	2
<i>Libellula quadrimaculata</i>	ruskohukankorento	3

Lieslammella elää arvokas sudenkorentolajisto. Lampi tarjoaa lumme- ja täplälampikorenoille yhä erinomaisen elinympäristön luonnontilan voimakkaasta muuttamisesta huolimatta. Näiden lajien havaitut yksilöt on merkitty karttaan 45. Todelliset yksilömäärät ovat varmaankin havaittuja suurempia, sillä lammen rannat ovat osittain vaikeakulkuisia ja kelluslehtiskasvustot niin laajoja, ettei niitä pysty rannoilta käsin kokonaan havainnoimaan. Myös muu lajisto on pienten rehevien lampien tapaan runsasta.

Sudenkorentojen toukat elävät vedessä ja aikuiset saalistavat lammella sekä lepäilevät rantakasvillisuudessa mm. yöllä ja huonolla säällä. Varsinkin naaraat ja nuoret yksilöt liikkuvat myös laajemmalla alueella, mutta yleisen käytännön mukaan lain suojaamaksi lisääntymis- ja levähdyspaikaksi rajataan lampi ja sen rantaa-alueet. Lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittäminen ja heikentäminen on kielletty, joten lampea ei tulisi ruopata eikä lammen tai sen rantojen luonnontilaa tulisi muutenkaan enää nykyistä enempää muuttaa. Ainakaan tällä hetkellä Lieslammi ei ole siten kasvamassa umpeen, että lampikorentojen elinolot olisivat siellä uhattuina, joten mahdollisista ruoppauksista olisi todennäköisesti vain haittaa niille. Sinänsä vähäiset ruoppaukset voivat voimakkaasti umpeenkasvaneissa vesistöissä jopa hyödyttää lumme- ja täplälampikorentoa.

9.2.2 Majolammi

Majolammi on kuta kuinkin luonnontilaisena säilynyt, mäntymetsien ja rämeiden ympäröimä karu lampi, jolla on karu nebareunus. Itärannalla on kuitenkin myös ruovikkoa. Kelluslehtiskasvillisuutta ei käytännössä ole. Majolammella tavattiin seuraavat sudenkorentolajit (ilmoitettu myös suurimman päiväsunnan mukainen runsasluokka):

<i>Aeshna grandis</i>	ruskoukonkorento	1
<i>Aeshna juncea</i>	siniukonkorento	2
<i>Coenagrion hastulatum</i>	keihästyönkorento	2
<i>Coenagrion puella</i>	eteläntytönkorento	3
<i>Coenagrion pulchellum</i>	sirotytönkorento	1
<i>Cordulia aenea</i>	vaskikorento	3
<i>Enallagma cyathigerum</i>	okatyönkorento	2

<i>Leucorrhinia dubia</i>	pikkulampikorento	2
<i>Leucorrhinia rubicunda</i>	isolampikorento	1
<i>Libellula quadrimaculata</i>	ruskohukankorento	3
<i>Sympetrum danae</i>	tummasyyskorento	2

Majolammin sudenkorentolajisto on karulle nevareunuksiselle metsälammelle tyypillistä. Lajimäärä on melko alhainen eikä harvinaisia lajeja ole. Kelluslehtiskasvillisuuden puutteen vuoksi lampi soveltuu huonosti lummelampikorennolle ja täplälampikorennolle ympäristö on liian karu. Majolampi vaikuttaa sen sijaan sopivalta elinympäristöltä sirolampikorennolle, joka kuitenkin puuttuu lajistosta.

9.2.3 Hausjoki

Hausjoki on kuivatun Hausjärven ojista alkava pieni ja matala joki, joka virtaa suurelta osin peltojen keskellä. Uomaa reunustavat pääosin lehtimetsät. Vesi on melko sameaa eikä joessa ole varsinaisia koskia, vaikka joen ylittävän maantiesillan kohdalla onkin lyhyellä matkalla matalaa kivikkoa. Hausjoella tavattiin seuraavat sudenkorentolajit (ilmoitettu myös suurimman päiväsumman mukainen runsasluokka):

<i>Calopteryx virgo</i>	neidonkorento	1

<i>Coenagrion hastulatum</i>	keihästyönkorento	1
<i>Coenagrion puella</i>	eteläntytönkorento	1
<i>Libellula quadrimaculata</i>	ruskohukankorento	1

Havaitut laji- ja yksilömäärät olivat pieniä. Joenvarsi on pääosin varjainen, mikä heikentää sen houkuttelevuutta sudenkorentojen kannalta. Kirkasvetisten, sorapohjaisten purojen ja pikkujokien koskipaikoilla viihtyvälle kirjojokikorennolle hyvin sopivia elinympäristöjä ei ole.

10. MUU LAJISTO

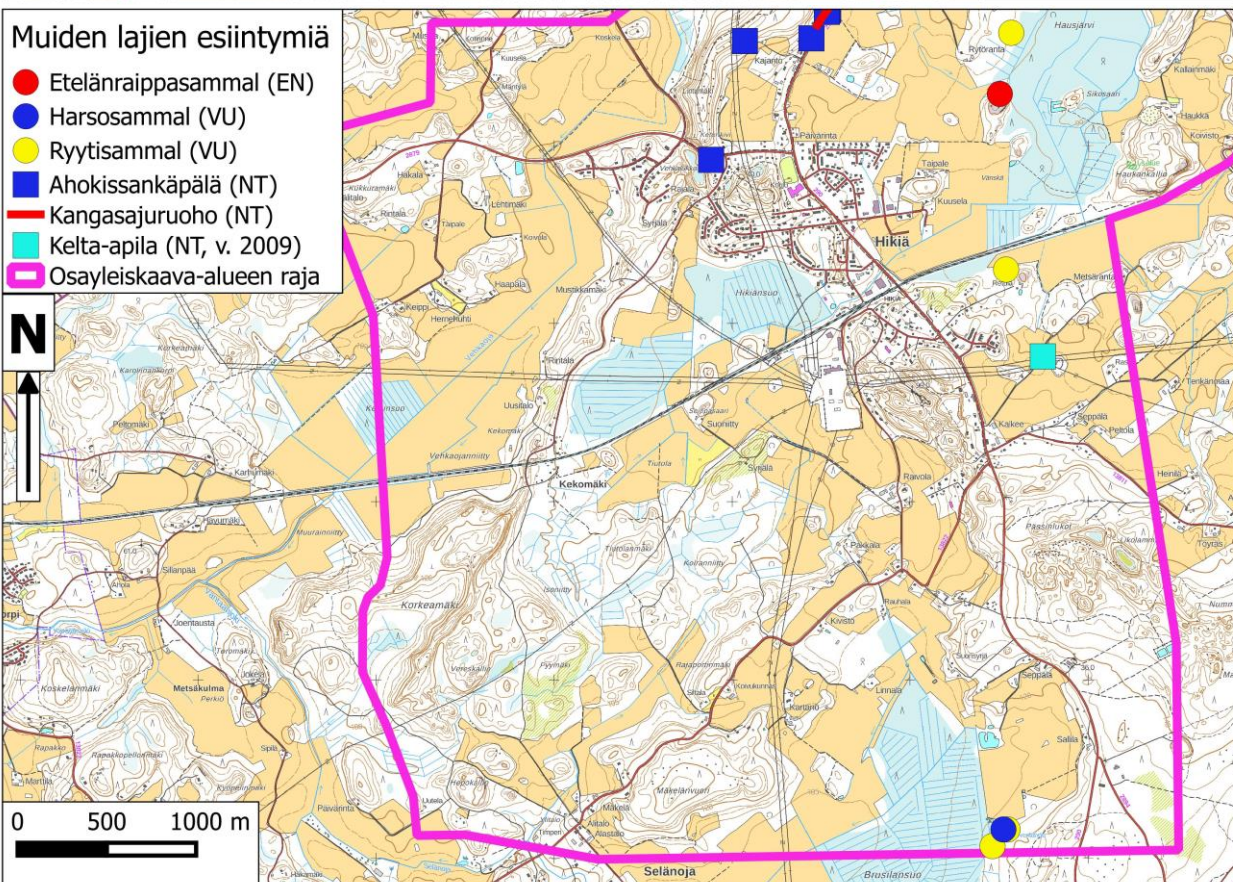
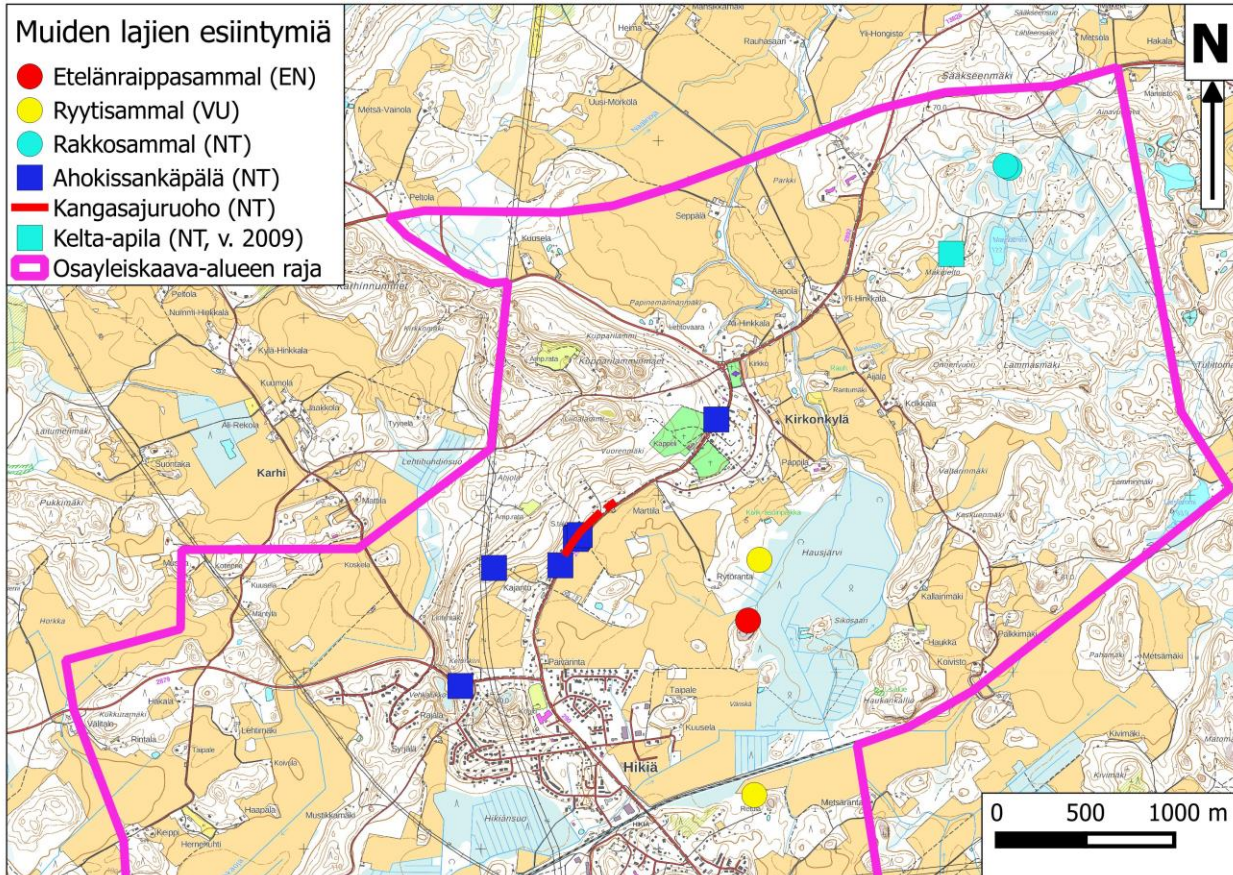
Lintuja, lepakoita, liito-oravaa, viitasammakkoa ja sudenkorentoja käsitellään aiemmissa kappaleissa.

10.1 Putkilokasvit

Vaarantunut ja rauhoitettu kangasvuokko on kasvanut ainakin vielä vuonna 1980 Hausjärven kirkonkylässä. Laji on etsitty tuloksetta vuonna 2011 ja silloisessa havainnossa todetaan, ettei alueella enää ole kangasvuokolle sopivia valoisia kasvupaikkoja. Kangasvuokkoa etsittiin 21.4. ja 22.4. kirkonkylän ja Hikiän väliseltä harjulta. Lisäksi sitä pidettiin silmällä myös myöhemmin keväällä ja kesällä luontoselvityksen muiden osioiden maastotöiden yhteydessä. Kangasvuokkoja ei löydetty.

Silmälläpidettävää kangasajuruohoa kasvaa kirkonkylän seuraintalon kohdalla ja siitä vähän etelään pyörätien pientareella ja hakkuuaukon reunassa polun varrella monin paikoin usean kymmenen metrin matkalla (kartta 46). Seuranaan sillä on silmälläpidettävää ahokissankäpäälää sekä mm. kanervisaraa ja kissankelloa. Ajuruoho- ja kissankäpääläkasvustoja uhkaa umpeenkasvu, sillä paikalla on männyn, koivun ja haavan taimia. Myös kanerva ja hietakastikka valtaavat alaa ja paikalla on vähän komealupiiniakin. Kasvupaikka olisi pikaisen raivauksen tarpeessa. Ainakin puun taimet ja lupiinit tulisi poistaa ja myös kanervaa ja hietakastikkaa olisi hyvä kitkeä. Ahokissankäpäälää kasvaa tämän kasvupaikan lisäksi myös muutamassa muussa kohdassa kirkonkylän ja Hikiän harjulla (kartat 46-47). Lisäksi sekä kangasajuruohoa että ahokissankäpäälää on ainakin aiemmin tavattu myös etelämpänä Hikiäntien varrella. Niitä voi hyvinkin kasvaa myös muualla osayleiskaava-alueen harjuilla.

HAUSJÄRVEN HIKIÄN JA KIRKONKYLÄN OSAYLEISKAAVAN LUONTO- JA LIITO-ORAVASELVITYS

Kartat 46-47. Uhanalaisten ja silmälläpidettävien lajien esiintymiä.

Silmälläpidettävä kelta-apila on löydetty vuonna 2009 Majolammin länsipuolelta räjähdetaraston luoteispuoleiselta metsäautotieltä ja Pässinlukoista pohjoiseen voimalinjan alta, vanhalle soramontulle johtavan tien varresta. Kelta-apilalle on tyypillistä ruderaattikasvin omainen esiintyminen, jossa yksittäisiä esiintymiä syntyy ja katoaa nopeassakin tahdissa.

10.2 Sammalet

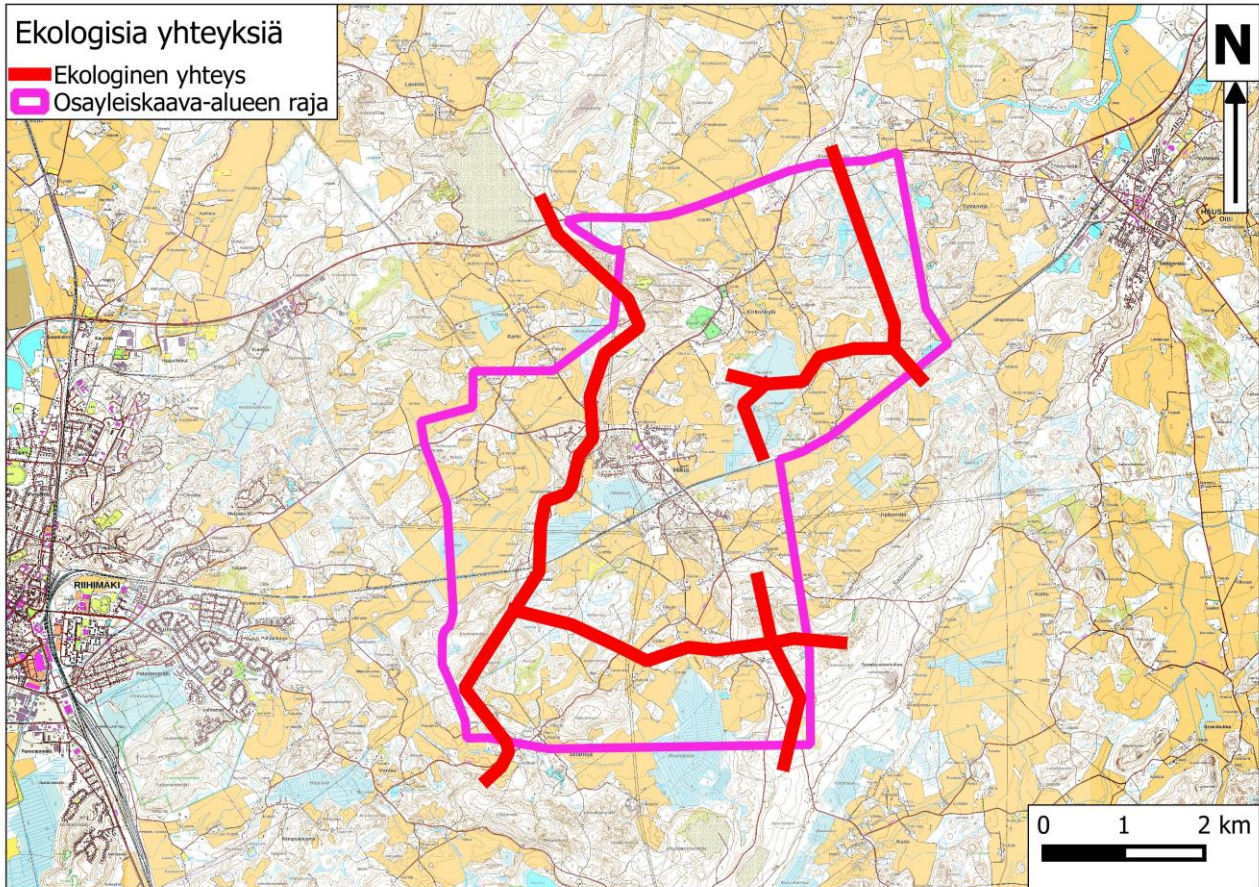
Erittäin uhanalainen etelänraippasammal löytyi Hausjärven länsipuolen kallion pohjoisjyrkänteeltä, jossa sitä kasvaa kostealla, karulla pohjoisjyrkänteellä runsaana kasvustona. Laji vaatii korkeaa ilmankosteutta ja varjoisuutta, joten jyrkänteen alle tulee jättää leveä metsäisenä säilytettävä suojavaiohyke.

Sarvenlähteellä on runsas esiintymä vaarantunutta harsosammalta. Vaikka lähteikköä on ojitettu, on harsosammal yhä elinvoimaista. Saman lähteikön lajistoon kuuluu myös vaarantunut ryytisammal, jota löytyi kahdelta kasvupaikalta hyvin niukkana. Sarvenlähteen arvokkaan sammaliston suojaamiseksi kunnostusojituksia ei tule enää tehdä, vaan päinvastoin lähteikkö olisi hyvä ennallistaa. Tämä edellyttää huolellista suunnittelua. Ryytisammal kasvaa niukkana myös Hausjärven länsipuolen lähteellä sekä Hikiän taajaman lähellä sijaitsevalla Retulan lähteellä, jonka lähteikkösammalisto on muuten niukkalajista.

Silmälläpidettävä rakkosammal löytyi kolmelta maapuulta osayleiskaava-alueen koillisosasta Majolammin pohjoispuolen kangasmetsästä. Laji suosii tavanomaista talousmetsää ainakin hieman luonnontilaisempia metsiä, vaikka ei olekaan kasvupaikkansa suhteen yhtä vaateliias kuin monet uhanalaiset lahopusammalet.

Erittäin uhanalaisen, rauhoitetun ja EU:n luontodirektiivin II -liitteeseen sisältyvän lahokaviosammalen itujyväryhmiä löytyi useasta eri paikasta. Niitä on viime vuosina löydetty varsin yleisesti myös luontoarvoiltaan vähäisistä talousmetsistä, joten pelkkien itujyvästen löytyminen ei sinällään aiheuta tarvetta maankäyttösuositusten antamiseen. Käsitys lahokaviosammalen ekologiasta on muuttunut perinpohjaisesti sen jälkeen, kun itujyväset opittiin tuntemaan ja niitä alettiin etsiä. Tämän vuoksi laji poistettiin erityisesti suojeltavien lajien joukosta vuonna 2021. Itiöpesäkkeelliset lahokaviosammaleesiintymät sen sijaan sijaitsevat käytännössä aina luontoarvoiltaan merkittävässä varjoisissa ja kosteissa kuusikoissa, joissa on pitkälle lahonneita maapuita tai kantoja. Tällaiset metsät ovat lahokaviosammalen esiintymiselle tärkeitä nk. ydinalueita (katso esim. Manninen & Nieminen 2020), jotka tulee ottaa maankäytössä huomioon. Osayleiskaava-alueelta

itiöpesäkkeitä ei löytynyt, mutta esim. Majolammintien metsä (kohde 17) ja Sarvenlähteen lähteikkö (kohde 13) vaikuttavat potentiaalisilta ydinalueilta, jossa itiöpesäkkeitä saattaisi muodostua.

Kartta 48. Keskeisimpiä ekologisia yhteyksiä osayleiskaava-alueen sisällä ja osayleiskaava-alueelta ympäristöön.

10.3. Kirjoverkkoperhonen

EU:n luontodirektiivin IV -liitteeseen sisältyvän kirjoverkkoperhosen aikuisia yksilöitä etsittiin muun mastotyön ohessa, ennen kaikkea 20.6. ja 6.7.2021. Sää oli molempina päivinä aurinkoinen, heikkotuulinen ja lämmin, jopa helteinen. Kirjoverkkoperhosia ei havaittu, eikä lajista ole Lajitietokeskuksen aineistoissa aiempiakaan havaintoja osayleiskaava-alueelta. Myöskään kirjoverkkoperhosen toukkia ei löydetty elo-syyskuun maastotöissä.

10.4 Muut hyönteiset

Hikiän taajamasta on ilmoitettu vuonna 2019 havainto silmälläpidettävästä isotoukohärästä (Lajitietokeskus):

10.5. Saukko

Saukko sisältyy EU:n luontodirektiivin IV -liitteeseen. Saukon lumijälkiä etsittiin 10.3.2021 Hausjoen varrelta. Niitä ei löydetty, eikä maastotöissä tehty muitakaan saukon esiintymiseen viittavia havaintoja. Saukosta ei ole Lajitietokeskuksen aineistoissa aiempia havaintoja osayleiskaava-alueelta.

11. EKOLOGISET YHTEYDET

Keskeisimpiä ekologisia yhteyksiä on merkitty karttaan 48. Yhteydet on määritetty siten, että ne sijoittuvat yhtenäisiin metsiin, eikä yhteyksien määrittämisessä ole käytetty hyödyksi esimerkiksi todennettuja tietoja tai havaintoja riistan liikkumisreiteistä. Kantatie 54 ja rautatie katkovat yhteyksiä, mutta kaiken kaikkiaan osayleiskaava-alueen metsät ovat jokseenkin hyvin yhteydessä ympäröivän alueen metsiin.

12. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET

Aintila, A., Hyvärinen, M., Kairamo, J. & Viisainen, J. 2016. Kanta-Hämeen maakunnallisesti arvokkaat lintualueet. Kanta-Hämeen lintutieteellinen yhdistys ry. 63 s.

BirdLife Suomi. Kansallisesti tärkeät lintualueet.

<https://www.birdlife.fi/suojelu/alueet/finiba/finiba-rajaukset/>, 24.11.2021.

Faunatica Oy 2009. Hausjärven Hikiän ja kirkonkylän osayleiskaavan luontoarvojen tausta- ja perusselvitys. 30 s.

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Hämeen ELY-keskus 2021. Päätös luonnonsuojelualueen perustamisesta – Pakkalan luonnonsuojelualue. Diaarinumero HAMELY/1328/2020. 14.5.2021.

- Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 1: tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018.
- Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s.
- Koskimies, P. & Väisänen, R. A. 1988. Linnustonseurannan havainnointiohjeet. 2.uusittu painos. Helsingin yliopiston eläinmuseo, Helsinki. 143 s.
- Lindholm, T. & Tuominen, S. 1993. Metsien puuston luonnontilaisuuden arviointi. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja A 3. 40 s.
- Makkonen, H. 2020. Hausjärven Hikiän vesiluontotyyppiselvitys vuonna 2020. Faunatican raportteja 29/2020. 16 s.
- Manninen, O. & Nieminen, M. 2020. Lahokaviosammal Vantaalla: esiintymiselvitys ja suojelusuunnitelma. Faunatican raportteja 1/2020. 59 s.
- Meriluoto, M. & Soininen, T. 1998. Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsälehti Kustannus & Tapio. 192 s.
- Metsäkeskus 2018. Tulkintasuosituksia metsälain 10§:n tarkoittamien erityisen tärkeiden elinympäristöjen rajaamisesta ja käsittelystä. 19 s.
- Mäkinen, J. 2010. Hausjärven Hikiän ja kirkonkylän osayleiskaava-alueen liito-oravaselvitys 2010. 8 s.
- Nieminen, M. 2017. Liito-orava (*Pteromys volans* Linnaeus, 1758). - Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.). Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, s. 48-55. Suomen ympäristö 1/2017.
- Pääkkönen, P. & Alanen, A. 2000. Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohje. Suomen ympäristökeskuksen monisteita 188. Suomen ympäristökeskus. 128 s.
- Saarikivi, J. 2017. Viitasammakko (*Rana arvalis* Nilsson, 1842). - Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.). Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, s. 90-96. Suomen ympäristö 1/2017.
- Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry:n suositus lepakkokartoituksista luontokartoittajille, tilaajille ja viranomaisille. (www.lepakko.fi)
- Suomen luonnonsuojeluliitto 2020. Liito-orava – tietoa lajista ja kartoituksesta (<https://www.sll.fi/app/uploads/2020/06/Liitis-kartoitusopas-A5-WEB-aukeamat.pdf>)
- Syrjänen, K., Hakalisto, S., Mikkola, J., Musta, I., Nissinen, M., Savolainen, R., Seppälä, J., Seppälä, M., Siitonen, J. & Valkeapää, A. 2016. Monimuotoisuudelle arvokkaiden

metsäympäristöjen tunnistaminen. METSO -ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet 2016-2025. Ympäristöministeriön raportteja 17/2016. 75 s.

Talvia, O. 2000. Kanta-Hämeen perinnemaisemat. Hämeen ympäristökeskus. Alueelliset ympäristöjulkaisut. 135 s.

www.vanhatkartat.fi

Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus (2021). Suomen lajien alueellinen uhanalaisuusarviointi 2020. <https://www.ymparisto.fi/punainenlista>

LIITE 1. Havaitut lintulajit ja niiden uhanalaisuusluokat

fasaani	<i>Phasianus colchicus</i>	arviointiin soveltumaton
haarapääsky	<i>Hirundo rustica</i>	vaarantunut
harakka	<i>Pica pica</i>	silmälläpidettävä
harmaasieppo	<i>Muscicapa striata</i>	elinvoimainen
hernekerttu	<i>Curruca curruca</i>	elinvoimainen
hippiäinen	<i>Regulus regulus</i>	elinvoimainen
hömötiainen	<i>Poecile montanus</i>	erittäin uhanalainen
kalalokki	<i>Larus canus</i>	elinvoimainen
keltasirkku	<i>Emberiza citrinela</i>	elinvoimainen
kirjosieppo	<i>Ficedula hypoleuca</i>	elinvoimainen
kiuru	<i>Alauda arvensis</i>	silmälläpidettävä
kottarainen	<i>Sturnus vulgaris</i>	elinvoimainen
kulorastas	<i>Turdus viscivorus</i>	elinvoimainen
kurki	<i>Grus grus</i>	elinvoimainen,
kuusitiainen	<i>Periparus ater</i>	elinvoimainen
käenpiika	<i>Jynx torquilla</i>	silmälläpidettävä
käki	<i>Cuculus canorus</i>	elinvoimainen
käpytikka	<i>Dendrocopos major</i>	elinvoimainen
laulurastas	<i>Turdus philomelos</i>	elinvoimainen
lehtokerttu	<i>Sylvia borin</i>	elinvoimainen
lehtopöllö	<i>Strix aluco</i>	elinvoimainen
leppälintu	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	elinvoimainen
metso	<i>Tetrao urogallus</i>	elinvoimainen, direktiivin I -liite
metsäkirvinen	<i>Anthus trivialis</i>	elinvoimainen
mustapääkerttu	<i>Sylvia atricapilla</i>	elinvoimainen
mustarastas	<i>Turdus merula</i>	elinvoimainen
naakka	<i>Corvus monedula</i>	elinvoimainen
nuolihaukka	<i>Falco subbuteo</i>	elinvoimainen
palokärki	<i>Dryocopus martius</i>	elinvoimainen, direktiivin I -liite
pajulintu	<i>Phylloscopus trochilus</i>	elinvoimainen
peippo	<i>Fringilla coelebs</i>	elinvoimainen
pensaskerttu	<i>Curruca communis</i>	silmälläpidettävä
pensastasku	<i>Saxicola rubetra</i>	vaarantunut
peukaloinen	<i>Troglodytes troglodytes</i>	elinvoimainen
pikkulepinkäinen	<i>Lanius collurio</i>	elinvoimainen, direktiivin I -liite

pikkuvarpunen	<i>Passer montanus</i>	elinvoimainen
punakylkirastas	<i>Turdus iliacus</i>	elinvoimainen
punarinta	<i>Erithacus rubecula</i>	elinvoimainen
punatulkku	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	elinvoimainen
punavarpunen	<i>Erythrura erythrura</i>	silmälläpidettävä
puukiipijä	<i>Certhia familiaris</i>	elinvoimainen
rautiainen	<i>Prunella modularis</i>	rautiainen
ruokokerttunen	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	elinvoimainen
räkättirastas	<i>Turdus pilaris</i>	elinvoimainen
satakieli	<i>Luscinia luscinia</i>	elinvoimainen
sepelkyyhky	<i>Columba palumbus</i>	elinvoimainen
sinisorsa	<i>Anas platyrhynchos</i>	elinvoimainen
sinitiainen	<i>Cyanistes caeruleus</i>	elinvoimainen
sirittäjä	<i>Rhadina sibilatrix</i>	elinvoimainen
talitiainen	<i>Parus major</i>	elinvoimainen
tavi	<i>Anas crecca</i>	elinvoimainen
telkkä	<i>Bucephala clangula</i>	elinvoimainen
tervapääsky	<i>Apus apus</i>	erittäin uhanalainen
tikli	<i>Carduelis carduelis</i>	elinvoimainen
tiltalti	<i>Phylloscopus collybita</i>	elinvoimainen
töyhtötiainen	<i>Lophophanes cristatus</i>	vaarantunut
uuttukyyhky	<i>Columba oenas</i>	elinvoimainen
varis	<i>Corvus corone</i>	elinvoimainen
viherpeippo	<i>Chloris chloris</i>	erittäin uhanalainen
viitakerttunen	<i>Acrocephalus dumetorum</i>	elinvoimainen
västaräkki	<i>Motacilla alba</i>	silmälläpidettävä